היינטיגער נומער האלט 8 זייטען.

№ 284 — Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem — פרייז 20 גראשען — Lodzer Tageblat

לאדזשער טאגעבלאט

רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 16. טעלעפאנען פון: רעדאקציע 10057, פון אדמיניסטראציע 10047. | זונטאג, ו' כסלו תר"צ. | 8 grudnia 1929 r. | 22-טער יאהרגאנג.

דעמיסיע פון ד"ר שוויטאלסקי'ס קאבינעט

די מיסיע צו בילדען די נייע רעגירונג זאל איבערנעמען מארשאל פילסודסקי, גענ. פינאנץ מיניסטער מאטושעווסקי אדער פולק. פריסטאר

בעראטונג אין שלאס מיט די פארטיי פירער וועגען שאפן א קאאליציע קאבינעט

דימיסיע פון שוויטאלסקי'ס קאבינעט

וו א ר ש א (טעל.) היינט ארום 6 אוונט האט דער מלוכה-פרעזידענט ארויסגעגעבן פאלגענדע דעקרעטען.

צום הער פרעזעס פון מיניסטארען-ראט ד"ר קאזימיערזש שוויטאלסקי.

נאכקומענדיג די מיר פארגעשטעלטע ביטע וועגן דימיסיע בעפרייע איך דעם הער פון אמט אלס פרעזעס פון מיניסטארען-ראט צוזאמען מיט'ן גאנצען קאבינעט און גיב איבער איך און אלע אפטרעטענדע מיניסטארען ווי אויך דעם לייטער פון פינאנץ-מיניסטעריום ווייטער אנצופיהרען מיט די מלוכה-ענינים ביז צום אפרופען.

מלוכה-פרעזידענט
(—) איגנאצי מאשטשיצקי.

דער מלוכה-פרעזידענט האט אויך צוגעשיקט צו אלע מיניסטארען בריף פון זעלבען טעקסט.

זיצונג פון מיניסטארען-ראט

וו א ר ש א, 7 (טעל.) היינט 10.30 איז פארגעקומען א זיצונג פון קאבינעט וואס האט געדויערט א האלבע שעה. אין דער זיצונג האבען קיין אנטייל נישט גענומען דער מארשאל פילסודסקי און דער פינאנץ-מיניסטער מאטושעווסקי. יער לעצטער ווייל ער איז נישט געווען צו דיספאזיציע.

וו א ר ש א, 7 (טעל.) נעכטען 2 א זייגער מיט. איז אויך אפגעהאלטען געווארען א בעראטונג פון מיניסטארן-ראט אונטער'ן פארזיץ פון פרעמיער שוויטאלסקי.

קאנפערענץ אין בעלוועדער

וו א ר ש א, 7 (טעל.) נאך דעם ווי פרעמיער שוויטאלסקי איז אוועק פון שלאס איז ער אוועק אין בעלוועדער צום מארשאל פילסודסקי, וואו עס איז אפגעהאלטען געווארען א קאנפערענץ אין דער קאנפערענץ האט זיך אויך בעטייליגט דער מלוכה-פרעזידענט.

דער פרעמיער אין שלאס

וו א ר ש א (טעל.) נאך דער זיצונג פון מיניסטארען-ראט איז דער פרעמיער שוויטאלסקי אוועק אין שלאס בכדי מיטצוטיילען דעם מלוכה-פרעזידענט וועגען דער דעציזיע פון דער רעגירונג אין צוזאמענהאנג מיט'ן אונצוטרוי-בעשלוס פון סיים.

ווער וועט זיין פרעמיער?

וו א ר ש א (טעל.) אין די פאליטישע קרייזען האלט מען, אז אלס שעף פון דער רעגירונג זאל בעשטימט ווערען דער ביז איצטיגער לייטער פון פינאנץ-מיניסטעריום ה' מאטושעווסקי.

וו א ר ש א (טעל.) אין סיים איז שטיל. קיין שום קלוב האלט נישט אב קיין בעראטונגען אין מען רעכענט אז די סיים-זיצונג וועט פארקומען ערשט נאך דער בילדונג פון נייעם קאבינעט.

מארשאל פילסודסקי, מאטושעווסקי אדער פולק. פריסטאר בראש פון דער נייער רעגירונג

וו א ר ש א טעל.) די אלגעמיינע פאליטישע אויפמערקזאמקייט איז קאנצענטרירט ארום דער בילדונג פון נייעם קאבינעט. וועגען דעם ווער עס זאל בעקומען די מיסיע צו בילדען דעם קאבינעט, גייען ארום פערשידענע קלאנגען און השערות. עס ווערט אנגעוויזען אויף 3 מעגליכקייטען, אדער די מיסיע זאל בעקומען דער ביז איצטיגער פינאנץ-מיניסטער מאטושעווסקי, אדער פרעמיער זאל ווערען דער מארשאל פילסודסקי און שוויטאלסקי וויצע-פרעמיער, אדער פולק. פריסטאר. און לעצטע פאל וואלטען מיר געהאט א קאמפס-רעגירונג.

וו א ר ש א (טעל.) עס גייען ארום קלאנגען, אז דער מלוכה-פרעזידענט זאל אויף מארגען איינלאדען אויף א קאנפערענץ די פיהרער פון די פארטייען, כדי מיט זיי צו פיהרען אונטערהאנדלונגען מכח דער בילדונג פון א קאאליציע-קאבינעט.

זיצונג פון בודזשעט קאמיסיע אפגעלעגט אויף זונטאג

וו א ר ש א, 7 (טעל.) צוליב'ן אונצוטרוי פאר דער רעגירונג איז אפגעלעגט געווארען די זיצונג פון דער בודזשעט-קאמיסיע ביז זונטאג.

וו א ר ש א, 7 (טעל.) אין סיים איז היינט געווען שטיל. די דעפוטאטען האבען זיך ג[illegible]ט אין די קולוארען און אין בופעט און געפיהרט שמועסען אויף דער טעמא „נייער קאבינעט".

„הסתדרות מזרחי" בלודז, קילינסקיגו 44

ביום א' פ' וישב כ' כסלו 29 22.12 בשעה 7 בערב תתקים באולמנו

האספה הכללית השנתית

סדר היום: א) פתיחה, ב) בחירת נשיאות, ג) דו"ח מפעולות הועד, ד) עבודתנו להבא ותכנית להכשרה ולעליה, ה) עבודתנו בעד קרה"י, קק"ל, וקרן ארץ ישראל, ו) מסהסתדרות המרכזי, ז) עמדתנו אל הקהלה, ח) עבודתנו החנוכית והתרבותית, ט) בחירת ועד, י) שונות.

אכטונג בעקער-מייסטער!

היינט זונטאג, דעם 8.12 פונקט 6 אוונט וועט פארקומען

אן אויסערגעוועהנליכע פערזאמלונג

פון אלע מיטגלידער פון צעך

וועגען דרינגענדע פראגען, אויף וועלכע אלע מוזען אונבעדינגט קומען.

בעמערקונג: די וואס ברויכען בעקער-ארבייטער קוואליפיצירטע אדער נישט קוואליפיצירטע זאלען זיך מעלדען אין סעקרעטאריאט פון צעך טעלעפאניש) וועט מען גלייך צושיקען. די פערוואלטונג.

BYDGOSZCZ

דאס יודישע כשר'ע רעסטאראן

וואס שטעהט אונטער דער אויפזיכט פון א בעקאנטען קולינאר-ספעציאליסט

„Ognisko Domowe" Bydgoszcz,

St. Rynek Nr. 16, I piętro, telefon 11-89,

אין צענטרום פון שטאדט, אין דער אומגעגענד פון די געשעפטען

עמפפעהלט טעגליך, פרישע, געשמאקע, היגיענישע

פריהשטיק'ן, מיטאגע און אווענדברויט'ן.

ביי מיר איז דער טרעפ-פונקט פון דער סוחרים-וועלט.

רעיעלע בעדינונג! פרייזען נידריגע! רעיעלע בעדינונג!

אינהאבער: פעליקס קירשבלום.

דאס רעכטסקאנסולטענטען-ביורא „Poljus"

אין לאדז, פיעטריקאווער 34, פראנט 1 שטאק טעל. 160.35

געליטעט דורך קוואליפיצירטע פאכמענישע קרעפטען

ערלעדיגט: רעקורסען, אדוואקאניעס, קלויזולעס, ביטעס צו דער אדמיניסטראטיווער און קאמונאלער מאכט, ווי אויך ערלעדיגט געריכטס און מיליטער-ענינים, אבמאכען, סטאטוטען, האנדעלס-קארעספאנדענץ, איבערזעצונגען אין 6 שפראכען, ווי אויך אדמיניסטראציע פון הייזער און אלערליי אויפטראגען.

בעמ.: ס'ווערט אויך אויסגעקויפט פאטענטען דורכ'ן אויביגען ביורא.

OCHRONA KREDYTU
przy Centr. Stow. Knpców i Przem.,
Piotrkowska 10

פאדערט אויף אלע קרעדיטארען פון דער פירמע

Herman Wulc, Ostrowiec

צו קומען היינט זונטאג, דעם 8 דעצעמבער 6 א זייגער אווענד אין פעראיינס-לאקאל, פיעטריקאווער 10, בכדי אנצונעהמען א געמיינזאמע אקציע געגען דער אויביגער פירמע.

Dr. L. Suchowczycki

כירורג

נעמט אן טעגליך פון 4 ביז 7 נאכמיטאג
Pl. Dąbrowskiego 2, tel. 143-94

Dr. Z. RAKOWSKI

ספעציאליסט פאר אויערן, נאז, האלז און לונגען-קראנקהייט

קאנסטאנטינער 9 טעלעפאן 127-81

שפרעכשטונדען 12—2 און פון 5—7 נעמט אויך אן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 2 ביז 3 נאכם.

Dr. med. H. Różaner

ספעציאליסט פון הויט- און ווענערישע קראנקהייטען און קינדערלאזיגקייט

נארוטאוויטשא 9, טעל. 128-98

צוריקגעקעהרט

נעמט אן פון 8 ביז 10 פריה און פון 5 ביז 8 אוו. פאר פרויען ספעציעלער וואַרטע-צימער.

Dr. M. Lerner

ספעציאליסט פון קינדער קראנקהייטען

זאכאדניא 64

צוריקגעקומען

אויפנאהמס-שעה'ן פון 4—6 נאכמ.

9448

מזל-טוב

צו דער חתונה פון אונזער פריינד

ה' יוסל פלאצקי מיט פרל. העלא העכט

ווינשען מיר זיי א גליקליך און צופרידען צוזאמענלעבען

די פאמיליע שאכטער
און עדזשא ברעסלער

אכטונג טישלער, שניצער און דרעקסלער-מייסטער

אין צוזאמענהאנג מיט דעם עפנען דעם צעך, וואס קומט שוין די טעג פאר ווערען אלע מיטגלידער און נישט מיטגלידער אויפגעפאדערט צו דעקלארירען אין צעך.

זונטאג, דעם 8 ד. ח. פינקטליך 7 אווענד קומט פאר אין איינענעם לאקאל פאלודניאווא 4. די

פארוואהל פערזאמלונג צום ערעפנען פון צעך

מיר בעמערקען, אז צו דער פערזאמלונג ווערען צוגעלאזט ווערען נאר דעקלארירטע מיטגלידער אין צוזאמענהאנג מיט'ן צעכען-געזעץ ליגט אין אייער אינטערעס צו דעקלארירען זיך מאסענווייז. די קאנצעלאריע איז טעטיג יעדען אווענד און דעם זונטאג וועט מען דעקלארירען די מיטגלידער פון 4 א זייג. נ"מ.

מיט אכטונג די פערוואלטונג.

Dr. Wołkowyski

צעגיעלניאנא 25
טעלעפאן 126-87

ספעציאל-ארצט פאר הויט ווענערישע קראנקהייטען און מענער-שוואכע. עלע-ארט אנאליזען בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

נעמט אן פון 8—2, און פון 6—9 אוועד.
בעזונדער „ווארטע-זאל פאר פרויען.

Dr. med. M. Heller

ספעציאליסט פאר הויט- און וועגערישע קראנקע און מענער-שוואכע

נאווראט 2, טעל. 179-89

נעמט אן ביז 10 פריה, און פון 4—8 אווענד
פאר פרויען פון 4—6 נאכמ.
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען.

פריוואט

טאנץ-שולע

פון די נייעסטע טענץ
דיפלאמירטער לעהרער י. וויינטרויב

נעמט אן איינשרייבונגען אויף איינצעלנע לעקציעס ווי אויך אין קאמפלעטען יעדען טאג פון 10 פריה ביז 10 אווענד

קילינסקעגא 44
2-טער הויף פארטער.

די לעקציעס קומען פאר אונטער דער פערזענליכער לייטונג פון י. וויינטרויב און אסיסטענטען.

Dr. M. Goldfarb

זאוואדזקא 18, טעל. 153-19

הויט-האר און געשלעכטס-קראנקהייטען
נעמט אן פון 9—12 פארמיטאג און פון 5—8 אווענד.

דער מעמאריאל פון ד"ר שאכט געגען יאנג-פלאן און געגען ליקווידאציע-אפמאך מיט פוילען

מאנטאג וועט קאנצלער מילער ענטפערן אין רייכסטאג אויף ד"ר שאכט'ס מעמאריאל

בערלין, 7 (ספ.) אין די היגע פאליטישע קרייזן האט געמאכט א גרויסן רושם דער מעמאריאל פון פרעזעס פון דער דייטשער רייכס-באנק ד"ר שאכט. אין מעמאריאל צו דער דייטשער רעגירונג ווייזט ד"ר שאכט אן, אז אין האג ווענען די דייטשע פערפליכטונגען פערגרעסערט געווארען איבער דער נארם פון יאנג-פלאן און זיי שטעגן איבער די דייטשע צאהלונגס-מעגליכקייטען.

ד"ר שאכט ווענדעט זיך בעזונדערס אין מעמאריאל געגען ליקווידאציע-אפמאך מיט פוילען.

בערלין (ספ.) קאנצלער מילער האט היינט אפגעהאלטען א לענגערע קאנפערענץ מיט ד"ר שאכט.

בערלין (ספ.) מאנטאג וועט דער דייטשער קאבינעט אפהאלטען א ספע-ציעלע זיצונג ווענען דער טאקטיק פון דער רעגירונג אין צוזאמענהאנג מיט'ן מעמאריאל פון ד"ר שאכט. דער קאנצ-לער וועט אויך אפהאלטען א בעראטונג מיט די פארטיי-פיהרער, וועלכע ער וועט שטעלען די פראגע ווענען צוטרוי.

פאריז (ספ.) אין די פאריזער פא-ליטישע מאסגעבענדע קרייזען הערשט א גרויסע צופרידענהייט דערפון, וואס די דייטשע רעגירונג שטעלט זיך געגען דעם מעמאריאל פון ד"ר שאכט.

די פאריזער פרעסע שטרייכט אונטער אז ד"ר שאכט איז אין זיין מעמאריאל דערגאנגען דערצו, אז ער האט זיך גע-שטעלט אויף איין הויך מיט היטלער'ן און הוגענבערג'ן. דאס אננעמען ד"ר שאכט'ס מעמאריאל דורך דער דייטשער רעגירונג, האלט די פאריזער וועלט בע-דייט צו פערשפעטיגען פון אפרייניגונג די 3-טע אקופאציע-שטרעקע דורכ'ן קאאליציע-מיליטער.

נייער קאבינעט אין טשעכא-סלאוואקיי

פאריז, 7 (א. ו.) די נייע טשעכאסלאוואקישע רעגירונג איז געבילדעט געווא; עך אויף פאלגענדען אופ'ן:

פרעמיער—אודרזעל (אגראריער), אינערן—סלאוויק (אגראר.), אויסערן—בע-נעש, פינאנצען—ד"ר ענגליש, לאנדווירטשאפט—שארמאק, יוסטיק—ד"ר מייזנער (סאציאליסט.), בילדונג—ד"ר דעהרער (ס. ד.) א פראוויזאציע—בעכינא (ס. ד.), גע-זונדהייט—פראפ. ד"ר ספינא, ארבייטס-מיניסטער — ד"ר פראנקע (נאצ. סאצ.), עפענט.—ארבייט אינזש. דאסטאלאק (קאטוליש. פאלקס-פארטיי) האנדעל—מאטוווי-ווישעק, אייזענבאהן—נילקאר (טשעכיש. ארב. פארטיי).

וויענער נאציאנאל-ראט ארבייט איבער דער רעוויזיע פון דער קאנסטיטוציע

וויען, 7 (א. ו.) היינט 1 בייטאג האט זיך אנגעהויבען די פלענאר-זי-צונג פון נאציאנאל-ראט, וואס האט דעם צוועק צו בעטראכטען די פראיעקטען ווענען דער רעוויזיע פון דער קאנסטיטוציע. די זיצונג וועט זיך פערציהען ביז שפעט אין דער נאכט.

קאנקארדאט פון וואטיקאן מיט פראנקרייך?

פאריז (א.ו.) אין די אינפארמיר-טע קרייזן לייקענט מען די ידיעה, אז דער וואטיקאן האט געוואלט שליסען א קאנקארדאט מיט פראנקרייך. די אונ-טערהאנדלונגען, וואס פראנקרייך פער-לאנגט, זענען נוגע די שטרייט-פראגען, וואס זענען ענטשטאנען אין צוזאמענ-האנג מיט'ן אפטיילען די קירך פון דער מלוכה.

„קאמיטעט צו פערטיידיגען די רעוואלוציע" ווערט געשאפען אין מאסקווא

מאסקווא (ספ.) דאס פאליטישע ביורא פון דער קאמוניסטישער פארטיי אין מאסקווא, האט בעשלאסען צו שאפען א „קאמיטעט פאר פערטיידיגען די רעוואלוציע", וואס וועט אנפיהרען מיט דער גאנצער אקציע צו בעקעמפען די קאנטר-רעוואלוציע.

אין צוזאמענשטעל פון קאמיטעט ווע-לען ארייין די ג. פ. או. און דאס פאלי-טישע ביורא. די ג. פ. או. וועט רעפרע-זענטירט ווערען דורך יאגאדא'ן, דורכ'ן פרעזעס פון אוקראינער ג. פ. או. באלי-צקי און דורכ'ן פרעזעס פון אזער בייד-זשאנער ג. פ. או. בעגיראוו.

דאס פאליטישע ביורא דעלעגירט אין דאזיגען קאמיטעט מאלאטאוו'ן, קוסיע-לאוו'ן און בעניאמינג'ען.

לוק אויף שטענדיג אין דימיסיע?

לאנדאן, 7 דעצ. (יט"א) „דיילי מיילי" ברענגט א ידיעה, אז אין די רע-גירונגס-ספערען בעטראכט מען איצט די פראגע, צי דער שטעל פערטרעטער פון הויך-קאמיסאר לוק זאל זיך אומקערען אויף זיין אמט, אדער נישט.

די צייטונג בעמערקט, אז די ידיעה שטאמט פון יודישע קוועלען.

באגאמאלאוו'ס שטעלפערטרעטער אין ווארשא

בערלין, 7 (ספעצ.) „טעלעגראף אוניאן" מעלדעט, אז אויפ'ן ארט פון סאוויעטישען געזאנדטען אין ווארשא באגאמאלאוו זאל פעשטימט ווערען דער סאוויעטישער געזאנדטער אין פראג—רנטאנאוו אוסיענקא.

אראפגעפאלן א פוילישער עראפלאן

לאנדאן (ספ.) נעבען נעעם פארט איז אראפגעפאלען א עעראפלאן, אין וועלכען עס האבען זיך געפונען דער פילאט און 1 פאסאזשיר. דער רעדאק-טאר בוראנאווסקי פון ווארשא.

דער עראפלאן איז אראפגעפאלען צוליב'ן שטארקען נעפעל. קיין מענש-ליכע קרבנות זענען נישט געווען. אויך דער אפאראט איז נישט שטארק בעשע-דיגט געווארען. בלויז דער פראפעלער איז צושמעטערט געווארען.

אמעריקא האט פערלענגערט די שטייערן אויף 160 מיליאן דאלאר,

וואשינגטאן (ספ.) די רעפרעזענ-טאנטען-קאמער האט מיט 218 שטימען נעגען 17 אנגענומען א רעזאלוציע, לויט וועלכער עס ווערט בעשטימט צו פער-קלענערן די שטייערן אויף 160 מיליאן דאלאר.

מילדער אורטייל פון אראבישען ריכטער.

ירושלים, 7 דעצ. (יטא) אנ'אראבישער ריכטער האט בעטראכט דעם פראצעס פון 2 אראבער, וועלכע זייען דעם 28 אקטאבער בעפאלען דעם יוד בן הלל. זיינער שילד איז בעוויזען געווא-רען, דער אראבישער ריכטער האט אויי-גען פער'משפט צו 20 שמיץ און דעם 2-טען צו 2 פונט שטראף, אדער 20 טעג ארעסט.

—0—

אראבער בעפאלען אראבישע פאליציאנטען, וועלכע זענען ארוים פון א יודישען געשעפט.

ירושלים, 7 דעצ. (יטא) 2 אראבישע פאליציאנטען, וועלכע זענען ארוים געגאנגען פון א יודיש געשעפט, זענען בעפאלען געווארען פון א המון אראבער, וועלכע האבען געגען זיי אנגענומען א דראהענדע שטעלונג. די אנגעקומענע פא-ליציי האט גענומען פאנאנדערטרייבען די אראבער.

„הארץ" און „דואר היום" ערשיינען 2 מאל אין טאג

ירושלים, (יט"א) די העברעאישע צייטונג „הארץ", וואס ערשיינט אין תל-אביב און „דואר-היום" אין ירושלים האבען אנגעהויבען צו ערשיינען צוויי מאל אין טאג. די ביידע צייטונגען לאזען ארויס א מארגען-אויסגאבע און אנ'אווענד-אויסגאבע.

סיים מארשאלעק זאל מעלדען דעם מלוכה-פרעזידענט וועגען אונצוטרוי פאר דער רעגירונג

ווארשא 7 דעצ. (טעל.) ווי מען שמועסט אין די היגע פאליטישע קריי-זען האט דער סיים-מארשאלעק בדעה צו שיקען א בריף אום מלוכע-פרעזידענט אין וועלכען ער וועט איהם מעלדען, רז דער סיים האט אויסגעדריקט אונצוטרוי דער רעגירונג.

אין די ווארשאווער פאליטישע קרייזען ווייזט מען אן, אז דאס איז אנ' אונבעקאנטער פאל אין דער געשיכטע פון פארלאמענטארישע מנהגים אז דער פארזיצענדער זאל מאכען אזא ווענדונג צו דעם מלוכה-פרעזידענט.

לעגיאנערען-קאנפערענץ אין ווארשא

בעגריסונג פון ד"ר שוויטאלסקי

ווארשא (טעל.) היינט 11 פארמיטאג איז אין ווארשא געעפענט געווא-רען די קאנפערענץ פון די לעגיאנערן. צו דער קאנפערענץ זענן געקומען עטלי-כע הונדערט דעלעגאטן. דעם פארזיץ האט געפיהרט פולק. סלאוויק. דער פרעמ-יער שוויטאלסקי האט בעגריסט די קאנפערענץ. אין זיין בעגריסונג האט ער אנגע-וויזען, אז ביי די לעגיאנערען זענען נישט פארהאן קיין חלוקי דעות. מען דארף פאר זיי נישט האלטן קיין פראגראם רעדע אלע זענן זיי איין גרויסע משפחה.

צום סוף האט דער פרעמיער זיי געוואונשען ערפאלג אין דער ארבייט לטובת א גרויס פוילען לויט די אנווייזונגען פון קאמענדאנט.

קאנטראל-פערזאמלונגען פון די יאהרגענג 1904, 1889 און 1902.

היינט קומען די קאנטראל-פערזאמ-לונגען נישט פאר.

מארגען, דארפען זיך צושטעלען צו די קאנטראל-פערזאמלונגן אין לאקאל נאוואַ-טארגאווא 18 די רעזערוויסטען. פון יאר-גאנג 1889 (קאטעגאריעס A, C, D, און C איינס, C צוויי) וועלכע וואוינען אויפ'ן שטח פון דעם 2, 3, 5, 8 9 און 11 קא-מיסאריאט און זייערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט די אותיות.

A – Ż

אין לאקאל אויף נייע-ציגעל-גאס 61 דארפען זיך צושטעלען די רעזערוויסטען פון יארגאנג 1902 פון 6 און 12 קא-מיסאריאט וואס זייערע פאמיליע-נעמען הויבען זיך אן מיט די אותיות.

A – Ż

איינשליסליך

הזכרות אין די שולען

נאך ד"ר לעאן רייך

נעכטען שבת פריה צום דאווענען האט זיך אין שוהל „אהל-יעקב" פערזאמעלט א גרויסער עולם מתפללים. נאך קריאת התורה איז איינגעארדענט געווארען א פייערליכע הזכרה צוליב'ן טויט פון מיט-גליד פון ציוניסטישען אקציאנס-קאמי-טעט און פרעזידענט פון דער ציוניס-טישער ארגאניזאציע אין מזרח-גאלי-ציען דעפ. ד"ר לעאן רייך ז"ל.

די הזכרה האט אפגעריכט ה' דראַ-משינסקי. דרשה האט ה' משה לומאן געהאלטען אנ'איינדרוקספולע רעדע ווע-גען לעבען און ווירקען פון פערשטארבע-נעם ציוניסטישען פיהרער, און זיינע פערדינסטען פאר'ן ציוניזם, ארץ ישראל און מזרח-גאליציישען יודענטום. די הזכרה און די זעהר געלונגענע טרויער-רעדע האבען געמאכט א שטארקען רושם אויף אלע אנוועזענדע.

* * *

אויך אין דער אלט-שטעטישער שוהל האט דער שטאט-חזן ה' ווינאגראד מיט'ן כאר אפגעריכט א הזכרה נאכן ד"ר לעאן רייך ז"ל און הרב ר' הערצל הארץ-שטארק האט געהאלטען א שעהנע רעדע וועגען דער פערזענליכקייט פון ד"ר לעאן רייך און זיינע לייסטונגען פאר'ן פויל-שען יודענטום.

דעפוטאט ריבארסקי פאר'ן פראקוראר פון ווארשאווער קרייז-געריכט

גיט אפ ערקלערונגען וועגען פערשוואונדען ווערען פון געג. זאגורסקי

ווארשא, 7 (טעל.) אין שייכות מיט דער ערקלערונג פון יוסטיץ - מיניסטער צאר אויף דער פרייטאג'דיגער סיים-זי-צונג, אז ער וועט בעפעהלען דעם פרא-קוראר פון ווארשאווער קרייז - געריכט אפצונעמען שבת 12 מיט. ערקלערונגען פון דעפוט. ריבארסקי ווענן פערשוואונ-דען ווערען פון געג. זאגורסקי. איז טא-קי נעכטען דעפוט. ריבארסקי ערשינען פאר'ן פראקוראר מיכאלאווסק..

דעפוט. ריבארסקי האט אפגעגעבען דעם פראקוראר א שריפטליכע ערקלע-רונג אין וועלכער ער דערצעהלט, אז ער האט אויף דער פרייטאג'דיגער סיים-זיצונג געזאגט די זעלבע ווערטער, וואס ער האט שוין אמאל געזאגט אין סיים נעמליך: אז בעת דער מערדער פון פרעז. נארוטאוויטש האט בעצאהלט מיט'ן לעבען, בעהאלטען זיך די מענשען וואס האבען ערמארדעט דעם גענער. זאגור-סקי, צום סוף ערקלערט דעפוט. ריבאר-סקי, אז ער איז גרייט זיך צו שטעלען פאר'ן געריכט.

—0—

ניי'ער ראמאן!

שפאנענד, אנציהענד, איבעראשענד

הויבט זיך די נאהנטסטע טעג אן דרוקען אין „לאדזער טאגעבלאט"

8-טונג!

דאס לאדזער טאגעבלאט

בעקומט מען טעגליך 6 א זייגער פריה אין אלע פאהן-קיאסקען

„רוך" („Ruch")

לעזט און אבאנירט

— דאס —

„לאדזער טאגעבלאט"

גן-ילדים (Przedszkole)

פרעבעל-שולע

פון י. קצנלסון, קילינסקי 120 (ביי גלובנע)

דערמיט מאכן מיר בעקאנט, אז די למודים בעגינען דינסטאג, ד. 5/11 ד. י. קינדער פון 3 ביז 7 יאהר ווערן אנגענומען אין דער קאנצעלאריע פון שולע

קלויזולעס

— און —

זאבעזפיעטשעניעס

אויף אלע שטעט אין פוילען

ערלעדיגט אמשנעלסטען דאס רעכטס-קאנסולטאנטען-ביורא „ארגוס", 36 זאכאדניא 36

דער הייסער פֿרייטאָג אין סיים

מיט 246 שטימען געגען 120 פֿון ב.ב. דריקט דער סיים אויס אונצוטרוי דער רעגירונג

12 שעה האָט געדויערט די דעבאַטע איבער'ן אונצוטרוי-פֿאָרשלאַג

די פּרעמיער'דיגע זיצונג פֿון סיים האָט זיך אויך אָנגעהויבען אין אַ זעהר געשפּאַנטער און נערוועזער שטימונג. דער עולם אויף דער גאַס איז שוין אַפֿילו שפּעטער, און די גאַלעריע איז אויך געווען שטאַרק בעזעצט, אָבער דער אינטערעס איז צליין געוואַלדיג און פֿון מינוט צו מינוט ווערט די שטימונג נאָך מעהר געשפּאַנט. אויף דער טאָג-אָרדנונג שטעהען צוויי פֿאָרשלאַגען: איינער בין די קאָמוניסטען אויסצודריקען אונצוטרוי דעם מאַרשאַלעק, און אַ צווייטער פֿון „צענטראָלעוו" אויסצודריקען אונצוטרוי דער רעגירונג.

די זיצונג עפֿענט דער וויצע-מאַרשאַלעק מישטעוועטינסקי. פֿאַר'ן צוטרעטען צו דער טאָג-אָרדנונג נעמט אַ וואָרט דעפּ. סלאָוועק און ערקלערט:

אויף דער זיצונג פֿון ב.ב. דעם 31. אָקטאָבער איז אָנגענומען געוואָרען אַ בעשלוס אַרייַנצוטראָגען אַ פֿאָרשלאַג וועגען אונצוטרוי-וואָטום דעם סיים-מאַרשאַלעק דאַשינסקי. צוליב דעם אָבער, וואָס דער ב.ב.-קלוב האָט וועגען די געשעהענישען פֿון 31. אָקטאָבער בעשלאָסען צו פֿאָדערן אַ ספּעציעלע סיים-קאָמיסיע ווערט דער פֿאָרשלאַג וועגען אונצוטרוי-וואָטום פֿאַר'ן מאַרשאַלעק דאַשינסקי אָפּגעלעגט ביז די קאָמיסיע וועט אַרויסזאָגען איהר מיינונג.

פֿאַרשלאַג וועגען אונצוטרוי פֿאַר'ן סיים-מאַרשאַלעק אָפּגעוואָרפֿען

דער פֿאָרשלאַג פֿון דעפּ. סלאָוועק וועגען ענדערען די טאָג-אָרדנונג ווערט אָפּגעוואָרפֿען. וויצע-מאַרשאַלעק מישטעוועטינסקי שטעלט צוליב דעם צו דער אָפּשטימונג דעם פֿאָרשלאַג פֿון דער קאָמוניסטישער סיים-פֿראַקציע וועגען אויסדריקען אונצוטרוי דעם מאַרשאַלעק דאַשינסקי. פֿאַר דער אָפּשטימונג פֿערלאָזען די ב.ב. דעם זיצונגס-זאַל (אַפּלאָדיסמ.) דער קאָמוניסטישער פֿאָרשלאַג ווערט אָפּגעוואָרפֿען (אַפּלאָדיסמענטען). פֿאַר'ן פֿאָרשלאַג האָבען געשטימט 5 דעפּוטאַטען.

דער וויצע-מאַרשאַלעק האָט דערויף ערקלערט אַ פּויזע אויף פֿינף מינוט כדי צוצושטעלען דעם מאַרשאַלעק דאַשינסקי דעם רעזולטאַט פֿון דער אָפּשטימונג. אונטער דונערדיגע אַפּלאָדיסמענטען פֿערנעמט דער מאַרשאַלעק דאַשינסקי זיין אָרט אויף דער טריבונע און דער סיים טרעט צו צום צווייטען פּונקט פֿון סדר-היום, צום פֿאָרשלאַג פֿון צענטראָלעוו וועגען אונצוטרוי-וואָטום פֿאַר דער רעגירונג.

אויף דער טריבונע בעווייזט זיך דער פֿינאַנץ-מיניסטער מאַטושעווסקי.

רעדע פֿון מיניסטער מאַטושעווסקי

מיניסטער מאַטושעווסקי האַלט אַ לאַנגע רעדע וועלכע ווערט מאָמענטען-ווייז זעהר שטאַרק בעהילכט מיט דעם טאָן פֿון אַנ'אויסגעצייכענטען פּאַרלאַמענטאַרישען מיניסטער. מיט

גלענצענדע אַרגומענטען

שלאָגט ער אָפּ אַלע אַטאַקען, וואָס די אָפּאָזיציע האָט אויף דער דאָנערשטאַגדיגער זיצונג געמאַכט אויף דער רעגירונג. ער ווייזט זיך אַרויס פֿאַר אַ גלענצענדען פּאַרלאַמענטאַרישען רעדנער.

מינ. מאַטושעווסקי פּאָלעמיזירט מיט די בעשולדיגער פֿון דער רעגירונג. ער בענוצט זיך אָבער מיט אַזאַ פּאָלעמישען טאָן, וואָס בעליידיגט נישט קיינעם, איריהרט קיינעם נישט אָן פּערזענליך. דאָס מאַכט אַ זעהר גוטען איינדרוק אויף די דעפּוטאַטען. מען זעהט פֿאַר זיך אַ מיניסטער, וואָס וואָלט זיך גאַנץ גוט געקאָנט פּאַסען און

אַ פּאַרלאַמענטאַרישער רעגירונג

און אַפֿילו אין די רייהען פֿון דער לינקער אָפּאָזיציע האָט ער געמאַכט אַ גאַנץ גוטען איינדרוק.

דער מיניסטער מאַטושעווסקי האָט קודם כל פּאָלעמיזירט מיט די דעפּוטאַטען דאָמבסקי און ריבאַרסקי, און ווייזט אויף, אַז די רעגירונג מיידט נישט אויס קיין קאָנטראָל, און אַז די גענגער פֿון דער רעגירונג בענוצען זיך מיט נישט קיין גענויע ציפֿערען.

דער מיניסטער ערקלערט, אַז דעפּ. ריבאַרסקי שטעלט פֿעסט, אַז אַזאַ מאַנגעל אין געלד ווי איצט איז נאָך קיינמאָל נים געווען. דאָס איז אָבער אַ סוגעסטיע, אַזוי ווי אַ שטייגער די עקאָנאָמישע פֿערהעלטנישען וואָלטען איצט געווען ערגער, ווי אין יאָהר 1925.

אַ שטים אויף די רעכטע בענק: זיי וועגען אַפֿשר בעסער.

מינ. מאַטושעווסקי: אָט, אָט, אָדער עס איז ערגער, אָדער בעסער. דער צינזפֿוס אין „באַנק פּאָלסקי" האָט אין יאָהר 1925 אויסגעמאַכט 25 פּראָצ., היינט — 8 פּראָצ., באַנק-צינזען — 24 פּראָצ., היינט — 13 פּראָצ., מאַרק-צינזען פֿון 30 ביז 40 פּראָצ., היינט בעטרעפֿט דער צינז-פֿוס נאָר 13 פּראָצ.

דעפּ. סטראָנסקי: אָבער אין לאַנד האָבען מיר 30 פּראָצ. דאָס איז

שוין נישט קיין „פֿוס", נאָר אַ פּוסטשיסקע

מינ. מאַטושעווסקי: איהר שטעהט אָבער אויף איהם שלעכט, הער פּראָפֿעסאָר.

דעפּ. סטראָנסקי: איהר וועט זיך אָבער אויסגלייכען.

מינ. מאַטושעווסקי: כ'האָב גאָרנישט דאַגעגען.

צום סוף פֿערטיידיגט דער פֿינאַנץ-מיניסטער די איבערשרייטונגען פֿון בודזשעט אין יאָהר 1928—1927.

אַנ'אומגעלונגענער און אונגעשיקטער פֿערטיידיגער פֿון דער רעגירונג איז געווען דער דעפּוטאַט פֿון ב.ב. קאָסידאָרסקי, וועלכער האָט זיך פֿערופֿען אויף

דעפּ. בירקא'ס דינסטמעדעל

און זאַל איז פֿערשטעהט זיך געוואָרען אַ געלעכטער.

דעפּ. פּאַנטשעק פֿון ב.ב. וואַרפֿט פֿאַר די פּ.פּ.ס., אַז זיי נעמען זיך צו הילף דעם צווייטען אינטערנאַציאָנאַל, וועלכער האָט אין יאָהר 1920 זיך פֿערהאַלטען גאַנץ צווייזייטיג צו פּוילען, אין דער צייט פֿון דער באָלשעוויסטישער אינוואַזיע.

דערמיט ווערט דערווייל די דיסקוסיע איבערגעריסען און דער מאַרשאַלעק דאַשינסקי ערקלערט אַ הפסקה.

די רעדע פֿון פּרעמיער שוויטאַלסקי

נאָך דער הפסקה האָט דער מאַרשאַלעק דאַשינסקי געגעבען דאָס וואָרט דעם פּרעמיער שוויטאַלסקי. ווען דער פּרעמיער-מיניסטער בעווייזט זיך אויף דער טריבונע הויבען די קאָמוניסטען אָן צו טומלען און עס הערען זיך אויף זייערע בענק אויסרופֿען: נידער מיט דער פֿאַשיסטישער רעגירונג. דער מאַרשאַלעק האָט עטליכע מאָל די קאָמוניסטען גערופֿען צו אָרדנונג. דער פּרעמיער שוויטאַלסקי הויבט אָבער אָן דער רעדע די אַרגומענטען פֿון זיין רעדע אין דער וואַרשאַווער „פֿילהאַרמאָניע", אַז די מיטגלידער פֿון די סיים-קלובען, וועלכע זיינען פֿערבונדען מיט דער פּאַרטיי-סאָלידאַרנאָסט פּאַסען נישט ענדערען זייער שטעלונג הגם עס זיינען דאָ שלאָגענדע אַרגומענטען געגען זיי. דער פּאַרלאַמענטאַריזם האָט נישט בלויז די רעכט אויסצוּוואַרפֿען אַ רעגירונג, נאָר אויך די פֿליכט, אַז דער וואָס וואַרפֿט אַראָפּ די רעגירונג, זאָל אויף זיך נעמען די גאַנצע לאַסט.

אייערע פֿליכטען זיינען דערצו נישט צוגעגרייט.

אויב איהר, מיינע הערען, קאָנט גאָרנישט שאַפֿען אויף דעם אָרט, וואָס איהר וואַרפֿט אום, האַנדעלט איהר זעהר לייכטזיניג און דאָס מוז זיך אָן אייך נוקם זיין. אויב איהר מיינט, אַז עס איז גענוג צו האָבען אַנ'אַריטמעטישע מעהרהייט אַראָפּצוּוואַרפֿען יעדע רעגירונג און דערביי נים שאַפֿען קיין צווייטע — זענט איהר אייך טועה.

צום סוף גיט נאָך דער פּרעמיער-מיניסטער אָפּ פֿאָלגענדע ערקלערונג:

מיר וועלען קאָנפֿיסקירען ידיעות „וועגען מאָרד פֿון גענ. זאַגאָרסקי", ווייל דאָס איז נישט אמת און מיט'ן מאָמענט, ווען עס פֿערשפּרייטען דאָס דעפּוטאַטען, ווי למשל דעפּ. ריבאַרסקי, אויסנוצענדיג דערצו די סיים-טריבונע, קען דאָס נישט מאַלעריזירט ווערען, ווייל אַזאַ פֿרייהייט פֿון וואָרט וואָלט דערפֿיהרט צו יענעם פּסולאַ, ווען מען האָט געמעגט בעשמוצען דעם מלוכה-שעף מיט כל-ערליי רכילות'ן.

דעפּ. ריבאַרסקי: פֿאָדערט מיך אַרויס צוגעבען דעם גערוכט וועגען דעם ראָזיגען ענין. עס וועלען זיין מענשען, וואָס וועלען עדות זאָגען אונטער אַ שבועה. איך בעהאַלט זיך נישט אונטער מיין דעפּוטאַטען-אונבעריהרליכקייט.

דעפּ. טראָמפּטשינסקי: איהר האָט מורא פֿאַר אַ שבועה.

רעדע פֿון מיניסטער קוויאַטקאָווסקי

דערנאָך רעדט דער האַנדעלס-מיניסטער קוויאַטקאָווסקי, וועלכער ערקלערט צווישען אַנדערען:

איהר קאָנט אַנטשטימען ווי אַזוי איהר ווילט —

מיר וועלען בלייבען טריי אייערע פֿאַפּירענע בעשלוסען

(אַפּלאָדיסמענטען, גרויסער אויפֿרוהר אויף די בענק פֿון די לינקע. שטימען: און די שבועה אויף דער קאָנסטיטוציע?) איהר האָט מיך נישט פֿערשטאַנען: אַלס אַ שטעלונג צו מלוכה'שע פּראָבלעמען, אַלס אַ פּראָגראַם, אַלס אָרגאַניזאַציע, וואָס איז נישט אָפּהענגיג פֿון אייערע פֿאַפּירענע בעשלוסען, וועלען מיר פֿערבלייבען און מיר וועלען מכריע זיין אַזוי דעצידירענד אויף'ן גורל פֿון דער מלוכה, אַז דער פֿאַר-מאַי-סיסטעם, וואָס האָט צוריסען אויף שטיקער דאָס קלייד פֿון דער מלוכה, וועט אונטערגעהן אויף אייביג און וועט שוין מעהר נישט וואַגען צוריקצוקעהרען אין דעם הויז (אַפּלאָדיסמענטען).

אין דער ווייטערדיגער דעבאַטע נעמט דאָס וואָרט דער דעפּוטאַט דזשעדזשוסקי פֿון ב.ב.-קלוב און פֿאַלט אָן אויף אַנ'אונטאַקטישען אופֿן אויפ'ן דעפּ. גרינבוים.

דער יוסטיץ-מיניסטער צאַר

גיט אָפּ פֿאָלגענדע ערקלערונג אין צוזאַמענהאַנג מיט די צווישען-רופֿען פֿון דעפּ. ריבאַרסקי:

פֿון דעפּ. ריבאַרסקי'ס ערקלערונג קאָן מען אַרויסדרינגען, אַז איהם זיינען בעקאַנט די פֿאַקטען, וועלכע זיינען פֿעראַנטוואָרטליך פֿאַר'ן פֿערשוואונדען ווערען פֿון גענ. זאַגאָרסקי. וועלענדיג פֿערלייכטערען דעם ה' ריבאַרסקי זיין אויפֿגאַבע, וועל איך אַרויסגעבען אַ פֿעראָרדנונג דעם פּראָקוראָר פֿון וואַרשאַווער קרייז-געריכט, אַז ער זאָל מאָרגען 12 מיטאָג אָפּנעמען ביי איהם אַ פּראָטאָקאָלאַרע ערקלערונג. דערביי מאַך איך אויפֿמערקזאַם, דאָס אויב די ערקלערונג וועט בעשטעהן נאָר פֿון הוילע רייד, וועל איך אַרויסציהען די קאָנסעקווענצען, וואָס זיינען פֿאָרגעזעהען אין'ן געזעץ.

דערנאָך רעדט דער אינערן-מיניסטער סקלאַדקאָווסקי.

די רעדע פֿון מיניסטער סקלאַדקאָווסקי

איז געווען דורכגעפֿלאָכטען מיט הומאָר, וואָס האָט אַ ביסעל אויפֿגעהייטערט די שטימונג. דער מיניסטער ציטירט אַ צירקולאַר פֿון צענטראַל-קאָמיטעט פֿון פּ.פּ.ס.. דער מיניסטער בעקלאָגט זיך אויך ווייטער, אַז אויף די מיטינגען רעדט מען אונלאָיאַל וועגען גנבות אין מיספּרוקען.

אַ שטים פֿון לינקס: 8 מיליאָן.

מינ. סקלאַדקאָווסקי:

מיינע אַלטע הויזען זיינען נישט ווערט קיין 8 מיליאָן

אויסערדעם האָב איך גאָרנישט.

דער מיניסטער וואַרפֿט ווייטער פֿאַר דעם קלוב פֿון פּ.פּ.ס., אַז ער פֿערשפּרייט אַ „ביולעטין" פֿונ'ם „רוה-אָרט".

די דעבאַטע האַלט שוין ביים סוף. עס רעדט דעפּ. וויטשליצקי (זיין רעדע וועלען מיר ברענגען אין מאָרגענדיגען נומער). ער דערציעהלט אַ פּיקאַנטע געשיכטע וועגען דעפּ. קוראָווסקי. דער דעפּוטאַט איז מיט אַ צייט צוריק געווען אין לובלין. דאָרט האָט ער זיך גוט אָנגעשכור'ט און געדונגען דעם דראָזשקאַרזש דוד פֿינקעלשטיין, אַז ער זאָל מיט איהם פֿאָהרען שפּאַצירען איבער דער שטאָט. אָפּפֿאָהרענדיג אַזוי אַ 3 שעה, האָט דעפּ. קוראָווסקי געזאָגט דעם דראָזשקאַזש, אַז ער זאָל איהם פֿיהרען צו

וואַוילע מערלעך, מיט וועלכע מ'קאָן מאַכען אַ לעבען

דוד פֿינקעלשטיין, אַנ'אַלטער, אָרענטליכער יוד, האָט זיך אָבער דערפֿון אָפּגעזאָגט. דעפּ. קוראָווסקי האָט געמאַכט אַ אַוואַנטורע און איהם נישט געוואָלט בעצאָהלען פֿאַר דער פֿורמאַנקע. עס איז געוואָרען אַ טומעל, עס איז אָנגעקומען אַ פּאָליציאַנט, וועלכער האָט דעם שכור'ן דעפּוטאַט אָפּגעפֿיהרט אין קאָמיסאַריאַט. שפּעטער האָט דער זעלבער דעפּוטאַט זיך בעקלאַגט, אַז מען האָט איהם „בערוהרט" זיין אונבעריהרליכקייט. און אַזוי שטעלען זיך פֿאָר, מיינע הערען, די געשיכטעס וועגען שלאָגען און אַרעסטירען דעפּוטאַטען.

די דאָזיגע געשיכטע רופֿט פֿון איין זייט אַרויס אַ הייטערע שטימונג, און פֿון דער צווייטער זייט — שעהמט מען זיך דערמיט.

די דיסקוסיע פֿערשליסט זיך

עס רעדען נאָך איינציגע מיניסטאָרען. די לינקע אָפּאָזיציע לאָזט אָנגעהייליגט זיך שוין. זיי ווילען, אַז די סיטואַציע זאָל שוין קלאָר ווערען און אַ סוף מאַכען מיט די דעבאַטען. די דעפּוטאַטען פֿון ב.ב. ווילען אָבער ווייטער פֿערשלעפּען די דיסקוסיע. נאָך יעדער רעדע פֿון אַ מיניסטער עפֿענען זיי אַ דעבאַטע. ענדליך ווערט אַרייַנגעטראָגען אַ פֿאָרשלאַג איבערצורייסען די דיסקוסיע.

דעפּ. פּאַדאָסקי פֿון ב.ב. רעדט געגען פֿאָרשלאַג. ער רעדט מיט אַ געמיטליכען טאָן פֿון אַנ'אמת'ען פּלאַפּלער, און דאָס שטערט אַ ביסעל די ערנסטע שטימונג אין זאַל.

דער פֿאָרשלאַג איבערצורייסען די דיסקוסיע ווערט אָנגענומען.

אויף דער טריבונע בעווייזט זיך נאָך דער

מיניסטער זאַלעסקי

וועלכער גיט אָפּ אַ קורצע ערקלערונג וועגען פּויליש-רומענישען ליקווידאַציע-אָפּמאַך.

די ערקלערונג פֿון דעפּוטאַט פּאָלאַקעוויטש

דערויף האָט דעפּ. פּאָלאַקעוויטש אָפּגעגעבען פֿאָלגענדע ערקלערונג:

בעת דער רעדע פֿון פּרעמיער-מיניסטער, וועלכע האָט אָנגעוויזען אויף אַנ'אונטערוועגס פֿון געוויסע אויסלענדישע פֿאַקטאָרען, האָב איך אויפֿמערקזאַם געמאַכט, אַז די דאָזיגע קאַמפּאַניע האָט אָנגעהויבען דער דעפּ. אונגאַצי דאַשינסקי, אַרייַנציהענדיג אין דער אונערליכער דיסקוסיע אויסערליכע פֿאַקטאָרען. דער מאַרשאַלעק דאַשינסקי האָט דאָ געבעטען, אַז איך זאָל נישט אַרייַנציהען די פּערזאָן פֿון סיים-מאַרשאַלעק אין דער דיסקוסיע, ווייל ער קאָן זיך נישט פֿערטיידיגען. איך האָב כלל נישט גערעדט וועגען דער טעטיגקייט פֿון מאַרשאַלעק אויף דער זיצונג, כ'האָב נאָר פּראָטעסטירט, אַז אַ דעפּוטאַט און דערצו נאָך אַ דעפּוטאַט אויף אַ זעהר הויכען אַמט זאָל אין דער דיסקוסיע מיט דער רעגירונג געבען אַ שלעכטען בייספּיל, ווייל היינט וועט איין מאָל פֿון סיים אונטערוועגירען ביי די פּראָצעסען, מאָרגען ביי די ענגלענדער און איבערמאָרגען אַפֿשר אויך ביי דער דייטשער סאָציאַל-דעמאָקראַטיע.

ווען דער מאַרשאַלעק האָט געבעטען אָפּצוהיטען די גוטע זיטען, האָב איך געזאָגט, אַז

דער מאַרשאַלעק דאַרף אויך אָפּהיטען די גוטע זיטען

מיניסטער זאַלעסקי האָט אַמאָל געמאַכט אַ צווישען-רוף „ברענגט נישט דאָ אַרייַן קיין באַיובקעס", האָט דעפּ. דאַשינסקי, שוין ווידער אַלס מאַרשאַלעק, געענטפֿערט: בּיטע נישט אַרייַנצופֿיהרען אין דער דאָזיגער פֿייערליכער זיצונג. ווען עס רעדט די רעגירונג, קיין נידערטרעכטיגע פּאָליציאַנטישע ראַפּאָרטען. אַזעלכע ערקלערונגען און מייל פֿון מאַרשאַלעק זיינען אַנ'עפֿענטליכער סקאַנדאַל.

דער ענטפֿער פֿון מאַרשאַלעק דאַשינסקי

איך קאָן פֿון דעם אָרט נישט רעדען וועגען דער בעליידיגונג פֿון דעם ברוף פֿון מיין פֿריינד לאָקען. עס איז אויך נישט דאָס אָרט זיך צו פֿערטיידיגען פֿאַר דעם ברוף, וואָס 48 דעפּוטאַטען פֿונ'ם עלטסטען פּאַרלאַמענט אין דער וועלט האָבען צו מיר אַדרעסירט. וואָס שייך דעם צווישען-רוף פֿון דעפּ. זאַלעסקי האָב איך זיך פֿון די צייטונגען דערוויסט וועגען עפּיס אַ שטיקעל „שפּוצעל"-אַרבייט, אַז איך זאָל האָבען געשריבען אַ בריף צו עפּיס אַנ'אַרבייטער, און איהם פֿערבעטען מיט נאָך אַנ'אַרבייטער אין מיין קאַנצעלאַריע. שיינט מיר, אַז אין איין צייטונג איז אַפֿילו געווען אָפּגעדרוקט אַ קלישע פֿון מיין וויזיט-קאַרטע, פֿון וועלכער מען קאָן אָבער באַלד דערקענען, אַז איך האָב זי נישט געשריבען. דער מאַרשאַלעק וואַרפֿט אויך העפֿטיג אָפּ דעם פֿאָרוואָרף, אַז ער זאָל כלומר'שט האָבען אָרגאַניזירט אַ „באַיובקע".

די אָפּשטימונג איבער'ן פֿאָרשלאַג וועגען אונצוטרוי וואָטום צו דער רעגירונג

ענדליך נאָך אַ לאַנגער 12-שעה'דיגער דיסקוסיע, ווערט געשטעלט צו דער אָפּשטימונג דער פֿאָרשלאַג וועגען אונצוטרוי-וואָטום פֿאַר דער רעגירונג צו דער אָפּשטימונג.

די שטימונג אין זאַל איז געשפּאַנט. יעדער גיט זיך אָפּ אַ דין וחשבון פֿון דער געוואַלדיגער ערנסטקייט פֿון מאָמענט.

די אָפּשטימונג איז אַ נאָמענטליכע. יעדער דעפּוטאַט שרייבט אָן אַ קאַרטע און גיט זי איבער דעם סעקרעטאַר פֿון מאַרשאַלעק. דאָן ווערט ערקלערט אַ פּויזע אויף 5 מינוט כדי צו צעהלען די שטימען.

* * *

נאָך דער פּויזע האָט דער מאַרשאַלעק מיטגעטיילט דעם

רעזולטאַט פֿון דער אָפּשטימונג

געשטימט האָבען 370 דעפּוטאַטען. פֿאַר'ן פֿאָרשלאַג האָבען געשטימט 246. געגען — 120. נישט גילטיגע קאַרטען איז אָפּגעגעבען געוואָרען 4. דער פֿאָרשלאַג איז אַזוי אַרום אָנגענומען געוואָרען.

פֿאַר דער אָפּשטימונג האָבען די מיניסטאָרען פֿערלאָזען דעם זאַל. בעת די מיניסטאָרען זיינען אַרויס פֿון זאַל האָבען די קאָמוניסטען געמאַכט פֿערשידענע אויסרופֿען, ווי: „נידער מיט דער פֿאַשיסטישער רעגירונג" און געזונגען זינגען. דער מאַרשאַלעק האָט עטליכע קאָמוניסטישע דעפּוטאַטען גערופֿען צו אָרדנונג מיט אַרייַנטראָגען אין פּראָטאָקאָל. אין דעם מאָמענט האָט איינער פֿון די קאָמוניסטישע דעפּוטאַטען אַרויסגעצויגען

אַ רויטע פֿאָהן

און אַרויפֿגעשפּרונגען אויף דער באַנק און גענומען פֿאָכען איבער די קעפּ פֿון די דעפּוטאַטען. דעפּוטאַטען פֿון אַנדערע ריכטונגען האָבען זיך געוואָרפֿען אויף איהם. דער מאַרשאַלעק האָט דערויבער דריי קאָמוניסטישע דעפּוטאַטען, ראַשאַק, סיפּולאַ און קיערזשאַלסקי אויסגעשלאָסען אויף צוויי זיצונגען. ער האָט אויך פֿעראָרדענט אַראָפּצונעהמען די גאַלעריע און אַ קורצען איבעררייס פֿון דער זיצונג כדי די דעפּוטאַטען זאָלען זיך בערוהיגען.

נאָך דער פּויזע האָט דער מאַרשאַלעק ווידער גערופֿען זיך צו פֿערהאַלטען רוהיג, אויפֿמערקזאַם מאַכענדיג, אַז אויב מ'וועט זיך נישט בערוהיגען, וועט ער געצוואונגען זיין צו שליסען די זיצונג, און וועגען דעם טערמין פֿון דער צווייטער זיצונג מיטטיילען שריפֿטליך.

דער טומעל הערט נישט אויף

ס'הערען זיך פֿערשידענע אויסרופֿען.

מאַרשאַלעק: איך וועל נישט ערלויבען צו דערנידעריגען דעם כבוד פֿון פּאַרלאַמענט. כ'שליס די זיצונג. דעם טערמין פֿון דער קומענדיגער זיצונג וועל איך שריפֿטליך צו וויסען טוהן.

קיינער הערט אָבער נישט דעם מאַרשאַלעק'ס לעצטע ווערטער. מ'הערט אויך נישט דאָס קלאַפּען פֿון מאַרשאַלעק'ס שטעקען. די צוקאָכטע דעפּוטאַטען האַלטען אין איין ליאַרעמען און שרייען און וואַרטען אויף ווייטערדיגע געשעהענישען. אין דעם מאָמענט אָבער ווערען פֿערלאָשען אַלע לאָמפּען אין זיצונגס-זאַל. אַ חוץ צוויי לעמפּלעך, וואָס בעלויכטען די טריבונע.

די דעפּוטאַטען פֿערלאָזען ענדליך דעם זאַל. אַ חוץ די ב.ב.-דעפּוטאַטען, וועלכע פֿערבלייבען אויפ'ן קאַמפּף-פּלאַץ. אין דעם שטאָק-פֿינסטערען זאַל הערען זיך אויסרופֿען געגען סיים און געגען מאַרשאַלעק דאַשינסקי. אויף דער טונקעל בעלויכטענער טריבונע בעווייזט זיך דער דעפּוטאַט פּאָלאַקעוויטש, וועלכער האַלט אַ קורצע רעדע. ס'הערט זיך אַ געזאַנג:

„די ערשטע בריגאַדע"

נאָכ'ן אָפּזינגען דעם ערשטען פֿערז פֿערלאָזען די דעפּוטאַטען דעם זאַל און נעהמען זיך פֿונאַנדער. דער שווער-פּונקט טראָגט זיך איבער פֿון סיים אין בעלוועדער. דער סיים ווערט לעדיג.

—0—

די טעלעפֿאָן-נומערן פֿון „לאָדזשער טאָגעבלאַט"
זיינען איצט
10057, 10047

לאָדזער טאָגעבלאַט

ד״ר רעדאַקטאָר געפֿעט-ען פֿון 6 ביז 7 אין אָוונט.
נישט בענוצטע מאַנוסקריפּטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אַדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz.poczt. 16
טעלעפֿאָנען: רעדאַקציע 10057. אַדמיניסטראַציע 100.47

די בערוהיגונג

אויף אונזער עמק הבכא איז פֿאַר-האַן איין אינסטיטוציע, וואָס טוט אַמאָל אויף אַ גוטע זאַך אין לעבען. איהר נאָמען איז — די צייט... וועגען איהר זאָגען מענשן מיט ערפֿאַהרונג, אַז זי היילט וואונדען, אַז זי מילדערט די ליידענשאַפֿטען, אַז... נו, מיט איין וואָרט — זי בעווייזט וואונדער. אונזער גרעסטער וואונדער איז דאָס, וואָס זי ציהט אַמאָל אַרויס דעם שכל פֿון זיין פֿוטער-פֿאַס און זי ערלויבט איהם רעגנען אויף אַ געוויסען מאָמענט.

די 30 טעג, אויף וועלכע דער פּרעזידענט האָט אָפּגעלעגט די סעסיע פֿון סיים, זענען נישט געגאַנגען לאיבוד. די מענשען האָבען זיך אָנגעדערט, אָנגעטומלט, אויסגעקריגט זיך און — דער עיקר — אַ סך האָבען זיך אויסגעשוויגען, און צום סוף איז געקומען אַ לייכטע בערוהיגונג און אפֿשר וועט שוין אויך אָנהויבען צו הערשען ביי אונז דער שכל-הישר.

מיר רעדען אַצט וועגען דער ערשטער דאָנערשטאָג׳דיגער זיצונג פֿון סיים, און מיר שטעלען פֿעסט מיט גרויס צופֿרידענהייט, אַז עס זענען אין דעם טאָג נישט געווען קיין שום סיורפּריזען, די איינציגע אינבעראַשונג איז טאַקע נאָר איינגענטליך געווען דאָס, וואָס עס האָט נישט פּאַסירט קיין שום אינבעראַשונג.

עס מוז, בכן, קודם כל פֿעסטגעשטעלט ווערען דער מילדער און פֿריינדליכער טאָן פֿון סיים-מאַרשאַלעק דאַשינסקי. די דראַסטישע ענינים זענען אַרומגערעדט געוואָרען אין אַזאַ שטילען טאָן, און אַזעלכע ווייכע ווערטער, אַז זיי האָבען ווירקליך נישט בעדאַרפֿט רייצען דאָס היטעל אַפֿילו פֿון דעם פֿיינפֿיהלענדסטען מענש. און געוויס אויך דעם ה׳ סלאַוועק, וואָס איז קענטיג עמפּפֿינדליך אויף דעם „פֿינפֿטען אָפֿיציר", די ראַזינע רעדע פֿון מאַרשאַלעק פֿערצייהט מיט דער גרעסטער רוה.

און ווייטער: „בב." האָט נישט אַריינגעטראָגען קיין אונצוטרוי-וואָטום פֿאַר׳ן סיים-מאַרשאַלעק, די רעפּרעזענטאַנטן פֿון דעם קלוב האָבען נאָר געפֿאָדערט צו בעשטימען אַ קאָמיסיע, אויסצופֿאָרשען די געשעהענישען אין טאָג פֿון דער סעסיע-ערעפֿנונג. ד. ה. אַז דער רעגירונגס-קלוב איז טויף אונבערציינגט, אַז די דעמאָלדיגע מאַניפֿעסטאַציע פֿון די אָפֿיצירען איז געווען עפּעס אַ גאַנץ אונשולדיגע זאַך. און ס׳איז גוט אַזוי. זאָל טאַקע אויף דעם ענין אַרויסוואַקסען אַביסעל גראָז, אָבער אַ רויקער שטיל קאָמיסיע-שטויב.

מיר שטעלען נאָר פֿעסט דעם פֿאַקט, אַז קיין עקסטרעמער אַרויסטריט געגען מאַרשאַלעק דאַשינסקי איז נישט געווען, אַז פֿון דער צייט האָט געהערשט אַ פֿערשטענדיגע מעסיגקייט.

די רעדע פֿון מיניסטער מאַטושעווסקי קאָן נאָך ביי אַנדערע פֿערהעלטנישען אָנגעהן אַלס אַ מילדע, ביי נאָרמאַלע בערוהיגונג וואָלט זי געמוזט אַרויסרופֿען אַ שטורם פֿון פּראָטעסטען, ווייל פֿאַר די ברייטע שיכטען פֿון סוחרים און האַנדווערקער שטעלט זי מיט זיך פֿאָר אַ זעהר ביטערע אינבעראַשונג. מען האָט זיך געריכט, אַז דער פֿינאַנץ-מיניסטער וועט רעדען וועגען ווייט-געהענדע רעפֿאָרמען אין דער שטייער-סיסטעם, וועלכער שלעפּט זיך נאָך קוים אויף די פֿיס. דערווייל זאָגט אָבער בפֿירוש דער מיניסטער, אַז וועגען אַזעלכע רעפֿאָרמען קאָן איצט בכלל קיין רייד נישט זיין. עס שאַפֿט זיך אָבער דאָך דער איינדרוק, אַז די ווירטשאַפֿטליכע פֿערהעלטנישען וועלען סוף כל סוף צווינגען די רעגירונג צו פֿערטראַכטען זיך און דורכפֿיהרען אַ גרונטליכע רעוויזיע פֿון אונזער שטייער-סיסטעם. די גרויסע צאָהל פֿון פּראָטעסטירטע וועקסלען, דער געוואַלדיגער דוחק אין מזומן, די שווערע שטייער-לאַסט, און די זעהר שוואַכע קויף-קראַפֿט פֿון דער בעפֿעלקערונג — וועלען סוף כל סוף מוזען פֿיהרען צו גאַנץ אַנדערע מסקנות, ווי די, צו וועלכע עס איז געקומען דער מיניסטער מאַטושעווסקי.

אַזעלכע רעפֿלעקסען וואָלטען געוועקט די בעמערקונגען פֿון מיניסטער, ווען מיר וואָלטען געלעבט ביי נאָרמאַלע בערוהיגונגען. ביי אונז קוקט מען אָבער קודם כל דערויף, צי עמיצער ביזערט זיך, צי ער רעדט מיט כעס, צי ער פּאָלעמיזירט בלויז, דער מיניסטער מאַטושעווסקי האָט בלויז פּאָלעמיזירט, געהאַלטען אַ רעפֿעראַט, אָבער זיך נישט געקריגט, און דאָס איז, אַלזאָ, דער דריטער סימן פֿון מילדערונג און בערוהיגונג.

אין דער בודזשעט-קאָמיסיע איז מען אויך נישט אַריבער די גרענעצען פֿון אַ גאַנץ געוועהנליכער טאָג, ווי מען האָט גערעדט צום סיים און נישט צו דער גאַס און דאָס איז אויך שוין אַ גוטער סימן.

עס בלייבט נאָך איבער דער איינציגער עסק ביש: דער פֿאָרשלאָג וועגען אומצוטרוי פֿאַר דער רעגירונג. און מאָמענט, ווען דער לעזער וועט לייענען דעם אַרטיקעל וועט ער שוין פֿאַר זיך וואַרשיינליך האָבען די בעשטעטיגונג פֿון דאָזיגען פֿאָרשלאָג און די דעציזיע פֿון מלוכה-פּרעזידענט.

מיר וועלען דאָ נאָר אויסדריקען אונזער האָפֿנונג, אַז די דאָזיגע דעציזיע וועט אינגאַנצען שטעהן אין הסכם מיט דער קאָנסטיטוציע, וועלכע מוז נאָר אַצט אָפּגעהיטען ווערען, הגם זי וועט אפֿשר אַמאָל ווערען געענדערט. אַ רעגירונג, וואָס האָט נישט דעם צוטרוי פֿון פּאַרלאַמענט, מוז אָוועקגעהן, אָבער וואָס וועט ווייטער זיין?

קיינער אין פּוילען נאַרט זיך נישט, אַז דער ווילען פֿון מאַרשאַל פּילסודסקי וועט ווייטער זיין מאַסגעבענד פֿאַר דער רעגירונג, אָהן אונטערשייד, וואָס פֿאַר אַן׳אַמט ער וועט זיך אַליין בעשטימען. עס געהט, אַלזאָ, אין דעם, אַז דער סיים, וועלכער ווייסט אָפּצושאַצען די אמת׳ע לאַגע, זאָל דעם ענין נישט געבען אַזאַ ריכטונג, וואָס טראָגט אין זיך דעם טיפֿסטען און שאַרפֿסטען קריזיס, וואָס מיר האָבען ווען נישט איז געהאַט אין פּוילען. עס שאַפֿט זיך אָבער דער איינדרוק, אַז קיינער וויל נישט הערפֿיהרען צו אַ „ראַזבראָיקע", וואָס געהט אַרויס מחוץ לגדר פֿון געזעץ.

קיינער נישט, וואָס האָט נאָר אַ פֿעראַנטוואָרטליכקייטס-געפֿיהל פֿאַר דער מאַכט, ענטוויקלונג און די עקזיסטענץ פֿון דער מלוכה. דער קאָן אין דעם שפּיל איז אָבער צו-הויך, אַז עמיצער זאָל איהם וועלען פֿערלירען און דער אָדער יענער זייט.

„וועה צו די זיגער" — זאָגט מען אין פֿאַל פֿון אַזאַ מלחמה. מען וועט בשום אופֿן נישט קאָנען אויסהאַלטען אַ בירגער-קריג, אַז וועלכען עס וועט פֿון איין זייט אַרויסטרעטען דאָס פֿאָלק און פֿון דער צווייטער — אויך דאָס פֿאָלק, אַ טייל פֿון פֿאָלק, נאָר דער שטאַרקער, ווען ער איז בעוואָפֿענט.

מיר ווייסען לכתחילה ווער עס וועט אין אַזאַ פֿאַל פֿערשפּילען. יעדער ווייסט עס, אָבער נישט יעדער וויל דאָס אָנערקענען. מיר אָנערקענען דאָס לכתחילה, אָבער אין דער אָנערקענונג ליגט טאַקע די שאַרפֿסטע אזהרה, וועלכע בעשטעהט פֿון צוויי ווערטער: וועה צו די זיגער! אויף זייער געוויסען וועט לאַסטען די גרויסע אבדה, וואָס עס וועט האָבען די מלוכה.

דערווייל איז אָבער נאָכנישטאָ קיין סבות צו אַזעלכע טרויעריגע אויספֿיהרונגען. דערווייל האָט דער שכל די אייבערהאַנד... און ער וועט אוודאי לענגער מיט די ווייטערדיגע געשעהענישען.

דר. יהושע טהאָן.

קליינער פֿעליעטאָן

טרייסט אייך, ת״ה מיניסטאָרען!

טרייסט אייך, ה״ה מיניסטאָרען. איהר האָט העלדיש געקעמפּט, און העלדיש זענט איהר געפֿאַלען. איין מינוט האָט איהר נישט אַרויסגעלאָזט ס׳געוועהר פֿון די הענד. ביז דער לעצטער רגע האָט איהר געהאַלטען אייערע מסירת נפש׳דיגע רעפֿעראַטען און „ספּיטשען", ווי אַזוי „געזונד" צו מאַכען די „קראַנקע" קאָנסטיטוציע. אייער מיניסטאָרישען חוב האָט איהר ערפֿילט. איהר האָט נישט געזשאַלעוועט קיין ווערטער. אין די ווייטסטע ערטער, אין די פֿערוואָרפֿענסטע ווינקעלעך האָט איהר אייער וואָרט געלאָזט הערען, (אַ דאַנק דעם ראַדיאָ...)

אייער פֿליכט, הערען מיניסטאָרען, האָט איהר הייליג און מוטיג דערפֿילט, ביז דער לעצטער מינוט האָט איהר זיך געראַנגעלט מיט דער „ברוטאַלער" אָפּאָזיציע... אַפֿילו אין דער „לעצטער שעה" האָט נאָך דער ה׳ פֿינאַנץ-מיניסטער פֿון דער סיים-טריבונע „אָפֿען און קלאָר" ערקלערט, אַז אויף קיין שטייערן-פֿערלייכטערונגען איז נישטאָ וואָס צו וואַרטען. מחמת... מחמת, די פֿינאַנציעלע לאַגע פֿון לאַנד ערלויבט נישט אַזאַ „לוקסוס".

קלאָרע דיבורים, אָפֿענהערציגקייט האָט זיך געפֿיהלט פֿון די דאָזיגע רייד אין די לעצטע שעה׳ן.

אמת, אַלעס האָט איהר אָנגעוועבדט. דער שיקזאַל האָט אָבער געוואָלט, אַז איהר זאָלט נאָך פֿאַר׳ן נייעם יאָהר איבערגעבען די מאַכט אין אַנדערע הענד.

איהר האָט דעמיסיאָנירט, ה״ה מיניסטאָרען, זייט זיכער, אַז אייערע נאָכפֿאָלגער וועלען געהן אין די זעלבע דרכים וואָס איהר זענט געגאַנגען, און אין דעם זאָלט איהר אייער טרייסט געפֿינען...

אַב—נעק.

מיט איין שאָס פֿון אַן׳אַעראָפּלאַן
וועט מען קענען אומברענגען אַזאַ שטאָט, ווי לאָנדאָן

געוועזענער פֿראַנצויזישער פּרעמיער מאָלט אַ שרעקליך בילד פֿון דער קומענדיגער מלחמה

עס באַפֿט אָן אַ גרויל, ווען מ׳שטעלט זיך פֿאָר מלחמה אין דער צוקונפֿט, ווען לופֿט-פֿליהערייַ וועט זיין כמעט פֿאָלקאָם און ווען מען וועט מיט כעמישע ערפֿינדונגען קאָנען אומברענגען גאַנצע שטעט אין איין אויגענבליק.

דער געוועזענער פּרעמיער פֿון פֿראַנקרייך, זשאָזעף קאַיאָ, האָט אין „העראַלד טריביון" געוואַגט אויספֿיהרליך אַרומצורעדען די מעגליכקייט פֿון אַ קומענדיגען קריג און וואָס פֿאַר אַן׳אומגליקען דער דאָזיגער קריג וועט ברענגען דער גאַנצער וועלט, די מענשען.

פּונקט, ווי דער קריג פֿון 1870-71 איז געווען געגען דעם קריג פֿון 1914-18, אַזוי וועט די 1914-18 מלחמה אויסזעהען געגען דער קומענדיגער.

אין 1911, ווען קאַיאָ איז געווען פּרעמיער, האָט מען אין פֿראַנצויזישע רעגירונגס-קרייזען אַרומגערעדט די מעגליכקייט פֿון לופֿט-שיפֿען אַלס פֿלי-זיין, אַלס מלחמה-געוועהר. די עקספּערטען אין אַזעלכע ענינים האָבען זיך אויך בעטייליגט אין דעם שמועס און פּשוט חוזק געמאַכט פֿון די „טרוסען", וואָס האָבען מורא פֿאַר לופֿט-שיפֿען. זיי האָבען ערקלערט, אַז די לופֿט-מאַשינען וועלען אין קיין פֿאַל און קיינמאָל נישט קאָנען בענוצט ווערען אין דער מלחמה. זיי האָבען דערביי אָנגעוויזען אויף פֿערשידענע שוועריגקייטען, וואָס מען קאָן מאַכען די פֿליהער אַזוי. אַז זיי זאָלען אַפֿילו נישט זעהען, וואו זיי זענען אין דער וועלט מיט זייער לופֿט-מאַשין.

אַרויסגעשטעלט האָט זיך, אַז זיי האָבען נישט געוואוסט, וואָס זיי רעדען. מיט 13 יאָהר שפּעטער האָט די לופֿט-מאַשין זיך זעהר גוט אויסגענוצט פֿאַר מלחמה-צוועקען.

פּונקט ווי מען האָט אין 1911 גערעדט מיט חוזק פֿון די לופֿט-מאַשינען, אַזוי האָט מען מיט אַ האַלבען יאָהרהונדערט פֿאַר 1911 גערעדט וועגען דער אַרטילעריע. מען האָט דעמאָלט געהאַט אָפּגע׳פּסק׳עט, אַז אַרטילעריע מאַכט נאָר אַ רעש און אַ טומעל, אָבער מלחמה פֿיהרען קאָן מען נאָר מיט בעשטע סאָלדאַטען און מיט ביקסען, און נישט מיט אַרטילעריע.

היינט זענען אַפֿילו נישטאָ קיין פֿריימער, וואָס זאָלען אַרויסקומען מיט דער נאַרישער ערקלערונג, אַז מען דאַרף קיין מורא נישט האָבען פֿאַר׳ן כעמישען גאַז, ווייל אַלע עקספּערטען ווייסען, אַז די כעמישע גאַזען, וואָס וועלען בענוצט ווערען אין דער קומענדיגער מלחמה, וועלען זיין אומשטאַנד אומצוברענגען אַ וועלט אַ גאַנצע.

מען דאַרף נישט פֿערגעסען, אַז אויך אין לעצטען קריג האָט מען זיך בענוצט מיט גיפֿט-גאַז. אָבער מעהר ווי דריי מינים אַזעלכע גאַזען זענען נישט געווען. היינט צו טאָג האָט מען שוין אַזוי ווייט „פּראָגרעסירט", אַז מיר האָבען שוין מעהר פֿון טויזענט אַלערליי טויטענדע און פֿערגיפֿטענדיגע גאַזען. צווישען די טויזענט זענען דאָ אַזעלכע גיפֿט-גאַזען, וואָס זענען מיט הונדערט פּראָצענט מעהר ווירקזאַם, איידער יענע, מיט וועלכע מען האָט זיך בענוצט אין דער לעצטער מלחמה. מען האָט אויסגעטראַכט אַזעלכע גאַזען, וואָס וועלען אַריינדרינגען אין אַ מענשען און יענער וועט אַפֿילו נישט ווייסען, נישט פֿיהלען, אַז ער איז פֿערגיפֿטעט. פֿון דעם דאָזיגען געפֿעהרליכען גאַז שטאַרבט מען נישט באַלד, נאָר מען בעקומט קאָנוואולסיעס און דערנאָך געהט מען אַראָפּ פֿון זינען. עס וועט דעם אומגליקליך-פֿערגיפֿטעטען נישט העלפֿען מעהר קיין שום רפֿואה. דאָס איז אַן׳אומהיילבאַרע משוגעת, וואָס וועט איהם טרייבען פֿון דער וועלט.

אַזעלכע מאַטערנישען האָט מען אויסגעטראַכט פֿאַר די סאָלדאַטען. מען האָט אָבער אין דעם צווייטען בירגער, וואָס געהט נישט אויף דער שלאַכט, אויך נישט פֿערגעסען, און פֿון זיינעטוועגען צוגעגרייט אַזעלכע אָנשיקענישען, וואָס וואָלטען צושרויפֿט און געוואונדען געמאַכט דעם לעזער, ווען ער זאָל זיך פֿון דעם שוין איצט דערוויסען. גענוג וועט זיין דאָ נאָר אָנצוווייזען אויף אַ ציטאַט פֿון אַ דייטשען קריגס-אָפֿיציר, ענדערס, וועלכער האָט אין זיין בוך „דער קריג פֿון גאַז", געשריבען, אַז אין דער צוקונפֿטיגער מלחמה וועט מען מעהר נישט שיסען קיין פֿרויען, קינדער, אַלטע און קראַנקע; שלאָפֿענדיגע קינדער אין די וויגעלעך צוזאַמען מיט זייערע מאַמעס אין די בעטען וועלען מעהר נישט זיין קיין מיוחסים. מען וועט זיי בעפֿאַלען און אויסקוילען, פּונקט ווי מען בעפֿאַלט די סאָלדאַטען אויפֿ׳ן שלאַכט-פֿעלד.

אַן׳ענגלישער קריגס-עקספּערט, בית, ערקלערט, אַז כדי חרוב צו מאַכען די שטאָט לאָנדאָן מיט אַלע איהרע בירגער וועט זיין גענוג איין טויזענד גאַז-באָמבעס. יעדע באָמבע וועגט איצט נישט מעהר ווי 5 פֿונט. אַ פּאָר געוועהנליכע אַעראָפּלאַנען וועלען צופֿליהען מיט די דאָזיגע באָמבעס און פֿערניכטען מיט איינמאַל גאַנץ לאָנדאָן.

ווי איהר זעהט, רעדט מען שוין נישט מעהר פֿון הונדערטער טויזענדער, צי מיליאָנען סאָלדאַטען, נאָר פֿון אָפּווישען פֿון דער ערד גאַנצע שטעט מיט איינמאָל, מיט איין קנאַק. און קיין שום בעוואָרענישען געגען דעם זענען אַזוי גוט ווי נישטאָ און עס איז נישט מעגליך צו צוטראַכטען. קיין שום בעוואָרענישען קאָנען נישט אָפּהאַלטען איינעם, צי צוויי אַעראָפּלאַנען פֿון אַראָפּצוואַרפֿען עטליכע הונדערט באָמבעס אויף אַ שטאָט, מעג די שטאָט זיין, ווי שטאַרק בעוואַכט.

בלוט-בלבול אין ווילנע
אַ 14-יעהריגע שיקסע טראַכט אויס, אַז אַן׳אַלטער יוד האָט זי געוואָלט קוילען מיט אַ מעסער

ווילנא. — אַ גאַנצען טאָג האָט זיך פֿאַרגאַנגען מיטוואָך אויף טאָטערשע גאַס שטאַרק געטומעלט צווישען די קריסטליכע און [illegible] בלבול פֿון אַ יונגער 14-יעהריגער שיקסעל, אויפֿ׳ן יודישען בלעכער-מייסטער, אַלטער מלאַטעק, אַ יוד פֿון אַ יאָהר עטליכע און זיבעציג, אַז דער יוד האָט איהר בלומר׳שט געוואָלט שטעכען מיט אַ מעסער.

געווען איז עס אַזוי:

מאָנטאָג אָוונטס, עטוואָס שפּעטער, ווי 7 אַ זייגער, האָט אין דער טיר פֿון קרעמעל, וואָס דעם אַלטען בלעכער׳ס פֿרוי האַלט, אָנגעקלאַפּט אַ יונגע שיקסעל, וועלכע האַלט זיך אויף ביים קריסטליכען שוסטער אויף דער זעלבער נומער 24.

די קונה׳טע האָט זיך געהייסען אָפּוועגען פֿאַר 20 גר. עפּעל בעצאָהלענדיג און זי צו צום טיר אַרויסגעגאַנגען. די פֿרוי מלאַטעק האָט, עפֿענענדיג די טיר, בעמערקט אַ פֿערבייגעהענדען פּשאַרעניק און האָט אויף גיך צוריק פֿערמאַכט די טיר אויפֿ׳ן קוויטעל. די שיקסעל האָט זיך איבערגעשראָקען און גענומען שרייען, אַז מ׳זאָל איהר שוין אַרויסלאָזען. דער אַלטער בלעכער, דערהערענדיג קולות, האָט זיך אויפֿגעהויבען פֿון וואַרשטאַט, אַ קוק געטאָן דורכ׳ן טירעל. דערזעהענדיג אַן׳אַלטען, צוקאָרטשעטען פּנים, מיט שפּאַקולען אויף די אויגן, האָט דאָס שיקסעל מיט אַ געשריי זיך אַ וואַרף געטאָן צו דער טיר, אויפֿגעריסען דאָס קוויטעל און איז אַוועקגעלאָפֿען אַ צושראָקענע אַחיים.

ס׳זענען נישט אַריבער קיין 10—15 מינוט און אין דער טיר האָבען זיך אַריינגעריסען אַן׳עלטערער קריסט מיט אַ קריסטין. זיי זענען צוגעלאָפֿען מיט אַן אומפּעט צום אַלטען בלעכער ביים וואַרשטאַט און אָנגעהויבען ליאַרמען: „וואָס האָט ער דאָ געוואָלט טון מיט דער שיקסע!" אומזיסט האָט דער אַלטער בלעכער זיי בערוהיגט און געוויזען, אַז ער זיצט ביים וואַרשטאַט מיט אַ שער און שערט בלעכענע רעקלעך. די אַריינגעקומענע האָבען גוט אויפֿגעהערט צו שרייען, אַז דער יוד האָט גוט אַנדערש געוואָלט שטעכען מיט אַ מעסער דאָס שיקסעל. און אַ וויילע אַרום זענען שוין ביידע, דער קריסט מיט דער קריסטין, געווען אין 3. קאָמיסאַריאַט און דערצעהלט דעם דיזשורירענדען פּושאַראָווניק וועגען דער „מעשה נוראה", אַז דער אַלטער יוד מלאַטעק, האָט מיט אַ מעסער געוואָלט קוילען די יונגע שיקסעל אויף מצה..

אַרום געוועלבעל האָבען דערווייל זיך אָנגעהויבען אַרומדרעהען פֿערדעכטיגע פֿערשוינען, אונטער׳ן פֿענסטער האָבען זיך שוין געהערט קולות, אַז דער יוד האָט ערשט געוואָלט קוילען אַ שיקסעל. דאָס איבערגעשראָקענע אַלטע פּאָר-פֿאָלק האָט אויף גיך זיך אַרויסגעכאַפּט פֿון געוועלבעל, פֿערשלאָסען די טיר אויפֿ׳ן שלאָס און אַריין זיך בעהאַלטען ביים קריסטליכען שכן פֿון איבער׳ן וועג, יאַן סאָקאָלאָווסקי.

דערהערט די מעשה וועגן בלוט-בלבול האָט דער קריסט בערוהיגט דאָס פּאָר-פֿאָלק און זיי אַן׳עצה געגעבען צו געהן תיכף אין קאָמיסאַריאַט אַריין, מעלדען וועגען דער געשיכטע.

אין קאָמיסאַריאַט האָט מען שוין געוואוסט פֿון דער מעשה. דער דיזשורירער פּושאַראָווניק האָט געהייסען דאָס פּאָר-פֿאָלק זיך געהן רוהיג אַהיים מחמת דער בלבול איז נאָך עפּעס נאָר אַ צ „פֿרוהגער" — האָט ער איראָניש צוגעגעבען.

אויף מאָרגען האָט די מעשה מיט׳ן בלוט-בלבול אויפֿגעהויבען אויף די פֿיס די אַרומיגע קריסטען, די דינסטען, די דוזאָרצעס און אַנדערע פֿון די אַרומיגע קריסטען, האָבען זיך גענומען צו דער „מצוה". מען איז געלאָפֿען מיט דעם שיקסעל צום דאָקטאָר, אפֿשר וועט ער דערקענען עפּעס סמנים פֿון שניטען, דראַפּען, ביי דעם שיקסעל אויפֿ׳ן לייב. מען האָט אָבער גאָרנישט געקענט אויסגעפֿינען און דער קריסטליכער עולם האָט זיך פֿונאַנדערגעלאָזען בערוהיגט.

די יודישע אויסוואַנדערונג פֿון לאָדז

וואָס עס האָט אויפֿגעטאָן די לאָדזער אָפּטיילונג פֿון „יעאס" און וואָס זי וואָלט נאָך קענען טון ווען די יודישע געזעלשאַפֿט זאָל זי וואַרימער אונטערשטיצען

פֿון אַבראַהם כאַן

פֿאַרהאַן געזעלשאַפֿטן, וואָס פֿיהרען אַן׳אינטענסיווע טעטיגקייט אין די ד׳ אמות פֿון זייערע ביוראָ׳ס. זיי זענען טאַקי שטאַרק פּאָפּולער ביי די, וועלכע קומען צו זיי נאָך הילף, אָבער די ברייטע געזעלשאַפֿט ווייס כמעט נישט פֿון זיי. זייער טעטיגקייט קומט זיי אויס צו פֿיהרען מיט קאָלאָסאַלע שוועריגקייטען.

אָט אין אַזאַ לאַגע געפֿינט זיך די אָפּטיילונג פֿון דער עמיגראַציע-געזעלשאַפֿט „יעאס" אין לאָדז. עס איז גענוג אַרויפֿצוקומען אויף איין שעה אינ׳ם לאָקאַל פֿונ׳ם סוחרים-פֿעראיין (פּעטריקאָווער 10) און אָנקוקען און זיך צוהערען צו דער דיה מענשען, וועלכע וואַרטען, אַז דער „יעאס" זאָל זיי ערלעדיגען, אום צו האָבען אַ בעגריף, וואָס אַזוינס די דאָזיגע געזעלשאַפֿט טוט אויף. עס געהען דאָ פֿאַר אייך פֿערביי מענשען, וועלכע האָבען שוין צעבראָכען די לעצטע ברוק הינטער זיך, פֿערקויפֿט זייער שטיקעל מעבעל און דאָס ביסעל בעלעבאָטים, אבי צו קומען קיין בראַזיליע, אַרגענטינע, אָדער אַן אַנדער לאַנד, וואו זיי האָפֿן זיך צו שאַפֿן אַ בעסערע צוקונפֿט, אָדער בעסער אַרבייטס-מעגליכקייטן, און עס פֿעהלט זיי די לעצטע 5 דאָלאַר צו דער שיפֿס-קאַרטע, אָדער באַהן-בילעט. קיין צדיק איז נישטאָ. און ווען נישט דער „יעאס" זאָל זיי אַרויסהעלפֿן מיט די דאָזיגע 5 דאָלאַר, קומט זיי אויס אַריינצופֿאַלן אין פֿערצווייפֿלונג.

אָדער נעמען מיר, למשל, אַזעלכע, וועלכע הויבן זיך אָן בעמיהען וועגען די ערשטע שריט פֿון אויסוואַנדערן. דאָס זענען מייסטענס מענשן פֿערצווייפֿעלטע, וועלכע ווייסן נישט, וואו-אַהין וואו-אויס, קריכן וואָכן לאַנג אין ערטער, וואו מען גיט זיי צומאָל קיין גוט וואָרט נישט. טיילמאָל פֿאָהרען זיי אַפֿילו קיין וואַרשא וועגן וויזעס און זיי ווערען געוואויר, אַז זיי האָבען נאָך קיין אויסזוכ- מען נישט, ביז זיי קומען ענדליך אין „יעאס" און דאָ ווייזט מען זיי אָן דעם ריכטיגן וועג. מע שרייבט פֿאַר זיי אַלע בריוו, מען אינטערווענירט אין די געהעריגע אינסטאַנצן, ביז זיי קומען ענדליך צו זייער ציל.

אויסצורעכענען די גאַנצע פֿערצווייגטע טעטיגקייט, ווי אויפֿזוכן קרובים אין אַמעריקאַ, אָפּהיטען פֿון שווינדלערישע אַגענטען, בעגלייטן ביז צו די שיפֿן, אָבמאַכונג געבן, אַז די שיפֿן זאָלן זיין געהעריג בעהאַנדלען, אַפֿילו כשר עסן אויף די שיפֿן פֿאַר די, וואָס פֿאַרלאַנגען דאָס א. אַז. וו. וואָלט פֿערנומען צופֿיל פּלאַץ. מיר וועלן נאָר אויפֿמערקזאַם מאַכן, אַז ווי ווייט די אָפּטיילונג פֿון דער געזעלשאַפֿט „יעאס" איז נויטיג פֿאַר אונזער שטאָט, בעווייזט דער פֿאַקט, וואָס ביים היינטיגן טאָג ווערען ערלעדיגט ביז 45 מענשן אַ טאָג. און צוליב דעם האָט טאַקי „יעאס" געמוזט פֿערגרעסערן דאָס פּערסאָנאַל און איז אויך געצוואונגען צו זוכן אַן׳ענטשפּרעכענדן לאָקאַל. ביז איצט געפֿינט זיך דאָס ביוראָ, ווי אויבען דערמאָנט, אינ׳ם לאָקאַל פֿונ׳ם סוחרים-פֿעראיין, אין אַ קליין שטיבעל אַלס סובלאָקאַטאָר, פֿאַר וועלכען דעם סוחרים-פֿעראיין קומט מינדעסטענס אַ דאַנק.

זעלבסטפֿערשטענדליך, אַז צו דעם אַלעם מוז מען האָבען געלד. אמת, אויף די הלוואות, וועלכע מען גיט די עמיגראַנטען (טיילמאָל ביז 22 דאָלאַר) בעקומט מען מיטלען פֿונ׳ם צענטראַל-קאָמיטעט, דאַנקענדיג די לאָקאַלע אויסגאַבען, ווי פֿאַר לאָקאַל, דירה-געלד, בעהייצונג א. אַ. וו. האַלט דער צענטראַל-קאָמיטעט, און אפֿשר מיט רעכט, אַז דאָס דאַרפֿען די לאָקאַלע קאָמיטעטען שאַפֿען. צו דעם צוועק האָט זיך לעצטענס געגרינדעט אין לאָדז אַ פּראָפּאַגאַנדע-קאָמיטעט, וועלכער האָט זיך געשטעלט די אויפֿגאַבע צו שאַפֿען אין אונזער שטאָט 1000 מיטגלידער, וועלכע זאָלען צאָהלען דורכשניטליך צו 2 זלאָטעס אַ חודש. דאָס וואָלט געווען דער מינימום אויסצוהאַלטען וועניגסטענס אַ בעשיידענעם אַפּאַראַט, צו בעדינען די גרויסע צאָהל אומגליקליכע, וועלכע מוזען עמיגרירען פֿון לאָדז.

עס פֿערשטעהט זיך, אַז אויב עס וואָלט מעגליך געווען מעהר צו שאַפֿען, וואָלט מען געקענט פֿאַר די עמיגראַנטען פֿיל מעהר אויפֿטאָן (שנעלער ערלעדיגען, מעהר אינטערווענירען, העלפֿען א. אַ. וו.

זאָל אָבער די איבערגערעכנטע סומע אויך נישט געלינגען צו שאַפֿען, וועט דאַרפֿען אויסקומען צו ליידען די אומגליקליכע עמיגראַנטען, וועלכע זענען אָהן דעם גענוג אומגליקליך.

לעזט און אַבאָנירט
דאָס
„לאָדזער טאָגעבלאַט"

גרויסע סאָציאַליסט. קאָנפֿערענץ אין אַמעריקאַ
פֿאַר׳ן אַרבייטענדען ארץ ישראל

אַב קאַהאַן גיט אָפּ אַ בעריכט פֿון א״י. — בעשלאָסען צו זאַמלען אַ האַלבען מיליאָן דאָלאַר

ניו-יאָרק 7 דעצ. (יט״א) דאָ איז פֿאָרגעקומען אַ קאָנפֿערענץ פֿון די סאָציאַליסטישע אַרבייטער-קאָמיטעטען פֿאַר ארץ-ישראל. אין דער קאָנפֿערענץ האָבען זיך בעטייליגט 700 דעלעגאַטען.

דער רעדאַקטאָר פֿון „פֿאָרווערטס" אַב קאַהאַן האָט אָפּגעגעבען אַ בעריכט וועגען ארץ ישראל. עס איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע וועלכע פֿעראורטיילט די ארץ-ישראל אַדמיניסטראַציע לויבט די העלדישקייט פֿון די יודישע חלוצים און עס איז בעשלאָסען געוואָרען צו זאַמלען אַ האַלבען מיליאָן דאָלאַר פֿאַר ארץ ישראל.

יודישער אַרבייטער ביים פּאָרט-בוי אין חיפה.

ירושלים, 7 דעצ. (יטא) דער יודישער אַרבייטער-ראַט אין חיפה האָט געשלאָסען אַן׳אָפּמאַך מיט דער ארץ-ישראל רעגירונג וועגען צונעמען אַ געוויסע צאָהל יודישע אַרבייטער צו די בוי-אַרבייטען פֿון חיפה׳ער פּאָרט. דער אָפּמאַך איז געשלאָסען געוואָרען אויף 2 חדשים.

דער קור-אָרט דרוסקעניק געהט אויף אַ ליציטאַציע

ווילנא, (טעלעפֿאָניש) דער קור-אָרט דרוסקעניק וועט דעם 19 ד. ח. פֿערקויפֿט ווערען אויף אַ ליציטאַציע פֿאַר חובות. אויב קיינער וועט זיך נישט נישטעלען צו דער ליציטאַציע, וועט דער קור-אָרט אַריבערגעהן צו דער „ווילנער באַנק", ביי וועלכער די דירעקציע פֿון קור-אָרט האָט זיך איינגע׳חוב׳ט אויף 65000 זל.

די קאַלענדער-רעפֿאָרם און די געפֿאַהר פֿאַר'ן שבת

ווי אַזוי די שבת-געפֿאַהר קען בעזייטיגט ווערען

אַן אויספֿיהרליכע ערקלערונג וועגען דער געפּלאַנטער ענדערונג פֿון לוח

זייט עטליכע יאָהר געהט אָן אַן אַגיטאַציע צו רעפֿאָרמירען דעם קאַלענדאַר. די פֿראַגע איז פֿאַרגעלעגט געוואָרען פֿאַר דער פֿעלקער-ליגע. און יענע קערפּערשאַפֿט האָט בעשטימט אַ קאָמיסיע דעם פּלאַן צו שטודירען. די קאָמיסיע האָט אויסגעהערט אַרגומענטען פֿאַר און געגען. איבער הונדערט און אַכציג פֿאָרשלאַגען זענען פֿאַר איהר פֿאָרגעלעגט געוואָרען. און אַ ראַפּאָרט, וואָס די קאָמיסיע האָט אַרויסגעגעבען ווערט רעקאָמענדירט, אַז קאָנפֿערענצען זאָלען אָפּגעהאַלטען ווערען אין יעדען לאַנד, כדי אויסצוגעפֿינען, צי עס איז פֿאַרהאַן אַן אַלגעמיינער פֿערלאַנג צו ביטען דעם איצטיגען קאַלענדאַר.

זייט די לעצטע דריי יאָהר איז אָנגעפֿיהרט געוואָרען אַ שטילע, אָבער שטאַרקע פּראָפּאַגאַנדע לטובת איינעם אָדער אַ צווייטען פֿון די דאָזיגע פּלענער, אויפֿווייזענדיג די נויטווענדיגקייט צו רעפֿאָרמירען דעם קאַלענדאַר אויף די ליניען פֿון אָט דעם פּלאַן.

דער אַלגעמיינער עולם שטעהט צו האָבען אַ [illegible] וועגען דעם, וואָס דאָ קומט פֿאָר. איך וועל דאָ דעריבער ערקלערען און קורצען די חסרונות פֿון איצטיגען קאַלענדאַר, דאָן דעם רעפֿאָרם-פּלאַן, וואָס ווערט איצט אַגיטירט, אַנווייזען אויך די איינוועגדונגען צו אָט דעם פּלאַן, און ווי אַזוי די איינוועגדונגען קענען בעפֿרידיגט ווערען.

קודם כל דאַרף מען געדענקען, אַז דאָס יאָהר אין דעם קאַלענדאַר, לויט ער איז איצט, איז אַ „זון-יאָהר", דאָס הייסט, אַז דאָס יאָהר איז אַזוי לאַנג, ווי לאַנג עס נעמט דער ערד צו מאַכען איהר יעהרליכען צירקעל אַרום דער זון. אַזוי ווי עס נעמט דער ערד 365 כּמעט מיט 6 שעה אַרומצוגעהן אַרום דער זון, בעשטעהט דאָס יאָהר פֿון 365 טעג פֿאַר דריי יאָהר דורכאַנאַנד; און פֿון די שטיקלעך טעג (די 6 שעה'דיגע), וואָס זאַמלען זיך אָן אין די פֿיר יאָהר, מאַכט מען דעם פֿערטען יאָהר אַן „עבור-יאָהר" וועלכער בעשטעהט פֿון 366 טעג. דאָס איז אָנגעפֿער מיטליך. מיר שטויסען זיך אָבער אָן אַ שוועריגקייטען; ווען מיר קומען צו די חדשים. מייל פֿון די 12 חדשים פֿון יאָהר בעשטעהן פֿון 30 טעג; אַנדערע פֿון 31 טעג, בעת פֿעברואַר האָט 28 טעג אין אַ געוועהנליכען יאָהר און 29 טעג אין אַן עבור-יאָהר. יעדער חודש, מיט דער אויסנאַהם פֿון פֿעברואַר אין אַ געוועהנליכען יאָהר, בעשטעהט פֿון פֿיר וואָכען מיט איינעם, אָדער צוויי אָדער דריי טעג עקסטראַ. די חדשים פֿאַנגען זיך נישט אָן אין דעם זעלבען טאָג פֿון דער וואָך. פֿירמעס, וועלכע בעשעפֿטיגען אַ גרויסע צאָהל מענשען און צאָהלען זיי וועכענטליכע שכירות, האָבען שטענדיג אויסצופֿילען זייערע ביכער און די חשבונות פֿון זייערע מאָנאַטליכע אויסגאַבען. זיי מוזען אויך בסדר אַדאַפּטירען און צורעכענען, אויב זיי ווילען פֿערגלייכען דעם פּראָגרעס פֿון זייערע געשעפֿטען און וועלכען מאָנאַט פֿון יאָהר מיט דעם פּראָגרעס פֿון דעם זעלבען מאָנאַט אין אַ פֿריהערדיגען יאָהר.

דער קאַלענדאַר-רעפֿאָרם-פּלאַן, וואָס ווערט אויפֿגענומען גינסטיגער פֿון אַלע אַנדערע, בעזייטיגט אָט די שוועריגקייטען גאַנץ איינפֿאַך. אַנשטאָט אַ יאָהר פֿון 12 חדשים מיט אַ פֿערשידענער צאָהל טעג, ווערט פֿאָרגעשלאָגען אַ יאָהר פֿון דרייצעהן חדשים און יעדער חודש זאָל בעשטעהן פֿון 28 טעג. פּונקט אַזוי די וואָך פֿאַנגט זיך אָן זונטאָג און ענדיגט זיך שבת, אַזוי זאָל, לויט דעם פּלאַן, יעדער חודש פֿון די 13 חדשים זיך אָנהויבען זונטאָג און זיך ענדיגען שבת, און דאָס יאָהר פֿון דעם נייעם קאַלענדאַר זאָל זיך אויך אָנהויבען זונטאָג און ענדיגען שבת.

דאָס וואָלט, ווייזט אויס, פֿיל פֿעראיינפֿאַכען דעם קאַלענדאַר. עס וואָלטען בעזייטיגט געוואָרען די אַלע שווערע חשבונות און פֿערפּלאָנטערטע אויסגלייכונגען פֿון די געשעפֿטס-חדשים און מען וואָלט, וואָס אַנבעלאַנגט דעם געשעפֿטס-פּראָגרעס, לייכט קענען פֿערגלייכען דעם אָדער יענעם חודש מיט דעם פֿון אַ פֿריהערדיגען יאָהר.

עס איז אָבער פֿאַרהאַן איין איינוועגדונג צו אָט דעם פּלאַן. דרייצעהן חדשים פֿון 28 טעג יעדער, בעטרעפֿען 364 טעג, דאָס „זון-יאָהר", ווי שוין אויבען געזאָגט, בעשטעהט אָבער פֿון אַ טאָג מעהר — 365 טעג; און אין אַן „עבור-יאָהר" — פֿון 2 טעג מעהר — 366 טעג. די אָנהענגער פֿון דעם דאָזיגען פּלאַן זוכען אויף אַ לייכטזיניגען אופֿן אָפּצופּטר'ן אָט די איינוועגדונג דורך רופֿען דעם 365-טען טאָג פֿון אַ געוועהנליכען יאָהר אַ „בלאַנקטאָג", אָדער אַ „נול-טאָג" פּונקט אַזוי וואָלטען די 366טע- אין „עבור-יאָהרען" געהייסען „בלאַנקטעג", אָדער „נול-טעג" — פּשוט'ער גערעדט: עלענדע וואָכערענדיגע טעג; טעג, וואָס האַלטען אין איין „אומערצוהען" זיך.

מיר וועלען דאָס אילוסטרירען דורך אַ ביישפּיל: דאָס יאָהר 1933, ווען אָט די רעפֿאָרם זאָל איינגעפֿיהרט ווערען, וועט זיך אָנהויבען זונטאָג. דער לעצטער שבת פֿון 13 חודש יענעם יאָהר איז דער 364-טער טאָג. דער קומענדיגער טאָג, זונטאָג, איז דער 365-טער טאָג, וואָס מען שלאָגט דאָ פֿאָר אַז, אַז דער נייער יאָהר פֿון 1934 זאָל זיך אָנהויבען מאָנטאָג, אָבער אַז מאָנטאָג זאָל הייסען זונטאָג, אויב מען וואָלט מאָנטאָג רופֿען זונטאָג וועט דאַן דינסטאָג זיין מאָנטאָג און מיטוואָך וועט זיין דינסטאָג, און דאָנערשטאָג וועט זיין מיטוואָך, און פֿרייטאָג וועט זיין דאָנערשטאָג, און שבת וועט זיין פֿרייטאָג.

די יודישע רעליגיע טאָלערירט אָבער נישט אַזעלכע פֿיקטיווע מאַניפּולאַציעס. און דאָס איגנאָרירען אַ טאָג פֿון דער וואָך און רופֿען איהם אַ „נול-טאָג", איז אַן איינגערעדעניש, וואָס פֿרומע יודען קענען נישט אָנערקענען, ווען עס האַנדעלט זיך אין זייער שבת — אַ געטליך בעשטימטע אינסטיטוציע, וואָס איז אויפֿגעהאַלטען געוואָרען פֿון יודישען פֿאָלק דעם בעשטימטען זיבעטען טאָג פֿון דער וואָך פֿאַר די לעצטע 3500 יאָהר. אויב אָט דער נייער קאַלענדאַר מיט די „איבעריגע טעג" וואָלט איינגעפֿיהרט געוואָרען, וואָלט זיין נויטיג, איידער עס קומט דאָס יאָהר 1934, בעקאַנט צו מאַכען, אַז אין יענעם יאָהר, וועט שבת זיין פֿרייטאָג!

אָבער דאָס איז נאָך נישט אַליין. דאָס יאָהר 1934 וועט האָבען נאָך אַן „איבעריגען" טאָג. און דער יודישער שבת וועט האָבען ווידער אַריבערצוהען אין 1935 פֿון פֿרייטאָג אויף דאָנערשטאָג. און אַזוי ווי 1935 וואָלט אויך האָבען בסוף אַן „איבעריגען" טאָג, וואָלט דער יודישער שבת אין 1936 האָבען אַריבערגעהויבען ווערען פֿון דאָנערשטאָג אויף מיטוואָך. און אַזוי ווי 1936 איז אַן „עבור-יאָהר", וואָלטען מיר שוין געהאַט צוויי איבעריגע טעג. אַזוי, אַז אין דעם קומענדיגען יאָהר, 1937, וואָלט דער יודישער שבת אויסגעפֿאַלען יעדען מאָנטאָג!

דאָס וואָלט פֿיהרען צו הונדערטע שוועריגקייטען פֿאַר דעם יודען און אָפּהיטען זיין רעליגיע און אין דער זעלביגער צייט פֿערדינען אויף זיין פּרנסה. דער פֿרומער יוד וואָלט עקאָנאָמיש רואינירט געוואָרען דורך דער שטענדיגער פֿערביטונג פֿון זיין רוה-טאָג. און אויב זיינע מאַטעריעלע אומשטענדען וואָלטען עס מאַכען פֿאַר איהם אומגעליך אָפּצוהיטען שבת אין דעם אמת'ן גאָטליך-בעשטימטען טאָג, וואָלט דער פֿערלוסט פֿון שבת שטעלען אין געפֿאַהר דעם גאַנצען יודישען דת.

נישט בלויז די יודען וואָלטען געליטען אין זייערע רעליגיעזע אינטערעסען דורך אַריבערהויבען די טעג. נאָר אויך אַזעלכע קריסטליכע סעקטעס, ווי די „אַדווענטיסטען" און די „באַפּטיסטען", וועלכע היטען אָפּ דעם יודישען שבת אַלס זייער הייליגען רוה-טאָג. די טויזענדער מוסולמענער, וועמענס רוה-טאָג עס איז פֿרייטאָג, וואָלטען זיין אין דער זעלביגער לאַגע — שוין נישט רעדענדיג וועגען די רוימישע קאַטאָליקען און פּראָטעסטאַנטען, וועמענס געוויסען עס וואָלט אויך געמוזט ליידען דורך דעם בסדר'דיגען „אַריבערהויבען" פֿון זייער רעליגיעזען רוה-טאָג.

וואָס קאָן מען טאָן צו קענען דורכפֿיהרען די קאַלענדאַר-רעפֿאָרם און דער יודישער שבת זאָל דערביי נישט מוזען ליידען?

עס זענען פֿאַרהאַן דריי וועגען. דער ערשטער וועג איז, אויפֿצוגעבען דעם פּלאַן פֿון „בלאַנק", אָדער „איבעריגע" טעג. דאָס יאָהר קען בעשטעהן פֿון 13 חדשים און יעדער חודש קען בעשטעהן פֿון 28 טעג, אָבער דאָס יאָהר זאָלען בלייבען ווי עס איז איצט אַ פּעריאָד פֿון 365 טעג און אַן „עבור-יאָהר" פֿון 366 טעג. דאָס יאָהר 1933 וואָלט דאַן זיך אָנהויבען זונטאָג און זיך ענדיגען מאָנטאָג. דאָס יאָהר 1935 וואָלט זיך אָנהויבען דינסטאָג און זיך ענדיגען דינסטאָג. דאָס יאָהר 1936, וואָס איז אַן „עבור-יאָהר", וואָלט זיך אָנהויבען מיטוואָך, און אַזוי ווי עס איז דאָ נאָך אַ טאָג, וואָלט עס זיך ענדיגען דאָנערשטאָג. דאָס יאָהר 1937 וואָלט זיך אָנהויבען פֿרייטאָג און זיך ענדיגען פֿרייטאָג — און אַזוי ווייטער.

צווייטענס: אויב עס איז אַבסאָלוט נויטיג, אַז יעדער יאָהר און יעדער חודש זאָל זיך אָנהויבען פֿון זונטאָג און זיך ענדיגען שבת, דאַרף דאָס יאָהר בעשטעהן פֿון 364 טעג, פּונקט 52 וואָכען. דער 365-טער אין יעדען יאָהר ווי אויך דער 366-טער טאָג אין אַן „עבור-יאָהר" זאָלען אַלזאָ צונויפֿגעזאַמעלט ווערען, און ביים סוף פֿון יעדען פֿינפֿטען אָדער זעקסטען יאָהר, ווען זיי בעטרעפֿען זיבען טעג, זאָל צוגעזעצט ווערען נאָך אַ וואָך ביים ענד פֿון יענעם יאָהר.

אָדער, דריטענס, זאָל מען לאָזען די טעג זיך אָנזאַמלען פֿאַר אַ פּעריאָדע פֿון [illegible] 23 יאָהר. ווען זיי וועלען בעטרעפֿען 28 טעג. און דאַן זאָל צוגעזעצט ווערען אַן עקסטראַ חודש.

אויף אַזאַ אופֿן דורך אָננעמען אָדער דעם צווייטען אָדער דעם דריטען פּלאַן, וועלען דערגרייכט ווערען אַלע פֿאָרצוגען פֿון דער פֿאָרגעשלאָגענער רעפֿאָרם אַז עס וועט דערביי נישט פֿערלעצט ווערען דאָס געוויסען פֿון דעם פֿרומען יודען, דעם מאַכמעדאַנער אָדער קריסט. אויב עס וועלען אָנגענומען ווערען דער ערשטער פּלאַן, וועלכער איז דער איינפֿאַכסטער, וואָלט בלייבען 75 פּראָצענט פֿון די אויסבעסערונגען, וואָס מען זוכט צו דערגרייכען דורך רעפֿאָרמירען דעם קאַלענדאַר.

ד"ר מ. הייעמסאָן.

ZENITH

סטאַלין, דער פֿאַנאַטישער רעוואָלוציאָנער

צווייטער אַרטיקעל וועגען באָלשעוויסטישען דיקטאַטאָר

ווען אַן'אויטאָמאָביל האָט מיט אַ פּאָר יאָהר צוריק איבערגעפֿאָהרען זיין אַלטען פֿריינד קאַמאָ, האָט ער גלייך טעלעגראַפֿירט צו דער „גע-פּע-או" אין טיפֿליס, מען זאָל דעם שאָפֿער פֿון אויטאָמאָביל תיכף דערשיסען.

ווען פּיאַטאַקאָוו (איינער פֿון די וויכטיגסטע קאָמוניסטען און איצט פּרעזידענט פֿון מאָסקווער מלוכה-באַנק) האָט אָנגעהויבען שטאַרק צו טרינקען און האָט בעקומען געשווירען אויף די פֿיס, און מעהר נישט געקאָנט אַרבייטען, האָט סטאַלין געשיקט רופֿען צו זיך דאָקטוירים און האָט זיי געגעבען אַ בעפֿעהל, מען זאָל פּיאַטאַקאָוו'ן אונטער אַלע אומשטענדען געזונד מאַכען.

די דאָקטוירים האָבען ערפֿילט דעם בעפֿעהל. אין צוויי וואָכען אַרום איז פּיאַטאַקאָוו טאַקע אַרויס פֿון בעט. אָבער אין אַ פּאָר טעג שפּעטער האָט ער זיך ווידער גענומען לעגען אין בעט און האָט אַזוי אָפּגעקרענקט צוויי מאָנאַטען. ווען סטאַלין געפֿינט אויס, אַז עמיצער פֿון די מענשען, אין וועלכע ער נויטיגט זיך, ווערט קראַנק, שיקט ער איהם געוועהנליך גלייך אַ פּאָר פּיטער, אָדער אַ פֿעסעל האָניג מיט אַ צעטעלע:

„עס איז ווער געזונט. מיר דאַרפֿען דיך האָבען".

פֿון אַזאַ אויפֿמערקזאַמקייט איז אַוועק געשטאָרבען פֿרונזע, דער געוועזענער קריגס-קאָמיסאַר. וועלכער האָט פֿערנומען טראָצקי'ס אָרט, ווען טראָצקי איז אַרונטערגעזעצט געוואָרען.

געשעהען איז עס אַזוי:

סטאַלין האָט זעהר שטאַרק געהאַלטען פֿון פֿרונזע'ן. אין יאָהר 1924 האָט מאָסקווא איבערגעלעבט זעהר קריטישע מומענטען, און פֿערלויף פֿון צוויי יאָהר צייט האָבען אַלע געוואַרט, אַז עס זאָל פֿאָרקומען אַן'איבערקעהרעניש. טראָצקי האָט פּונקט ווי פּילסודסקי געקאָנט בולשטענדיג פֿון פֿערלויף פֿון עטליכע מינוטען צייט פֿערכאַפּען די מאַכט. דער בריף פֿון אַנטאָנאָוו אָווסעיענקאָ (איינער פֿון די אָנגעזעהענסטע באָלשעוויקעס, וועלכער האָט געשפּילט כמעט די הויפּט-ראָלע אין אָרגאַניזירען דעם באָלשעוויסטישען אויפֿשטאַנד אין נאָוועמבער 1917) צו דער פּאָליט-ביוראָ: אַז „אויב מען וועט אָנרירען טראָצקי'ן, וועט די גאַנצע אַרמעע אַרויסטרעטען פֿאַר איהם", האָט געמאַכט זעהר שטאַרק נערוועז סטאַלינ'ען און אַלע זיינע אָנהענגער. מען האָט ערוואַרט יעדע מינוט, אַז עס זאָל פֿאָרקומען אַן'איבערקעהרעניש. אָבער טראָצקי האָט אין דער לעצטער מינוט פֿערלוירען דעם מוט און סטאַלין האָט גלייך צו זיך אַרויסגערופֿען פֿרונזע'ן. פֿרונזע האָט אַרגאַניזירט אַלע קאָמאַנדירען פֿון דער אַרמעע, וואָס זענען געווען פֿריינדליך צו טראָצקי'ן, און האָט אויף זייערע ערטער בעשטימט אַנדערע מענשען, וועלכע ער האָט ספּעציעל געבראַכט פֿון אוקראַינע.

נאָך דער מעשה האָט זיך סטאַלין בעפֿריינדעט מיט פֿרונזע'ן און האָט איהם אַרויסגעוויזען ביי יעדער געלעגענהייט זיין ליבע און אויפֿמערקזאַמקייט. ווען ער האָט זיך דערוואוסט, אַז פֿרונזע ליידעט פֿון מאַגען-ווייטאָגען, וואָס שטערט איהם צו אַרבייטען, האָט ער איהם גלייך אַרויסגערופֿען צו זיך.

— איך זאָג דיר, אַז דו האָסט אַ געשוויר אין מאָגען, אָדער אין די קישקעס, דו מוזט זיך גלייך אָפּערירען — מיר דאַרפֿען דיך נויטיג.

לויט דער מיינונג פֿון די דאָקטוירים, האָט פֿרונזע אַזוי נאָך געקאָנט אָנגעהן מיט'ן געשוויר עטליכע יאָהר. אָבער סטאַלין האָט נישט אַנדערש געפֿאָדערט, נאָר ער זאָל זיך אָפּערירען. פֿרונזע האָט זיך געקווענקעלט. ענדליך אָבער האָט ער נאָכגעגעבען. ער האָט זיך געלייגט אויפֿ'ן בעט און איז שוין מעהר נישט אויפֿגעשטאַנען.

סטאַלין איז זעהר גראָב און נישט קיין טרייער חבר. ער האָט כמעט נישט קיין פֿערזענליכע פֿריינד. ער בעציהט זיך גוט בלויז צו די מענשען, וועלכע קומען איהם צו נוץ. ער איז פּאָליטיש זעהר עהרליך. ער שטרעבט נישט צו ווערען אַ „נאַפּאָלעאָן". ער געהט מיט פֿעסטע טריט צו זיין אָנגעמערקטען ציל, נישט אומקוקענדיג זיך אויף רעכטס און נישט אויף לינקס.

ער האַלט זיך אויף זיין פּלאַץ אַ דאַנק דעם, וואָס ביי די קאָמוניסטען איז זעהר שטאַרק ענטוויקעלט דער גלויבען אין אַ „שטאַרקער" פּערזאָן. הגם אַזאַ גלויבען איז אין ווידערשפּרוך צו דער מאַרקסיסטישער לעהרע.

זיין הויפּט-פֿעהלער איז דאָס, וואָס ער איז פּאָליטיש ווייניג געבילדעט און וואָס ער איז נישט קיין קולטורעל מענש; דאָס, וואָס קומט פֿאָר אין דער ציוויליזירטער וועלט, פֿערשטעהט ער נישט. קיין שפּראַכען קען ער נישט. און הגם ער בעגעהט זעהר אָפֿט גרויסע פּאָליטישע טעות'ן, זענען דאָס איהם זיינע חברים מוחל, דערפֿאַר — ווייל זיי גלויבען אין זיין אידעאַלישער עהרליכקייט און זיי האַלטען פֿון דער אַלטער באָלשעוויסטישער גוואַרדיע, וועלכע גלויבט נאָך עד היום אין דער אונפֿערמיידליכקייט פֿון אַ וועלט-רעוואָלוציע. ער בעמערקט ווירקליך נישט און פֿערשטעהט נישט די גאַנצע שעדליכקייט פֿון זיין עקאָנאָמישער פּאָליטיק אין לאַנד. ער האַלט, אַז דאָס סיסטעם איז אַ ריכטיגעס, נאָר די מענשען זענען שלעכטע און צו די מענשען בעציהט ער זיך אָהן רחמנות.

ער גלויבט טיף, אַז איהם וועט זיך איינגעבען איינצוהאַלטען די קאָמוניסטישע דיקטאַטור אין רוסלאַנד, ביז'ן טאָג, ווען עס וועט ענדליך אויסברעכען די אַלוועלטליכע רעוואָלוציאָנערע שׂרפֿה.

ווי אַזוי האָט ער געקאָנט בלייבען ביי אָט דעם גלויבען? ווי אַזוי קאָן מען גלויבען אין דעם, ווען דאָס לעבען ווייזט פּונקט דאָס פֿערקעהרטע? דאָס גלויבען איז איהם האַלטען בסדר און אונטערוואַרעמען די אויסלענדישע אַמבאַסאַדאָרען פֿון דער סאָוויעטען-רעגירונג און די ספּעציעלע אַגענטען זיינע אין אויסלאַנד.

פֿון בערלין, פֿון טאָקיאָ, פֿון שטאָקהאָלם, פֿון רוים, און פֿערשטעהט זיך, פֿון פּאַריז, האַלטען די סאָוויעטישע אַמבאַסאַדאָרען און זייערע פֿערטרעטער צום „פּאָליט-ביוראָ", אַז די רעוואָלוציע אין אויסלאַנד וואַקסט. אָט די ליגענס זענען נויטיג. וואָרום, אויב אַ סאָוויעטישער אַמבאַסאַדאָר זאָל שרייבען דעם אמת, וועט מען איהם נישט גלויבען. מען וועט איהם פֿערדעכטיגען אין „אַפּיקורסות", און מען וועט איהם בעזייטיגען פֿון זיין שטעללע. — אויב די פֿאַקטען זענען נישט אין איינקלאַנג מיט דער נייער טאַקטיק פֿון דער קאָמוניסטישער פּאַרטיי, וואָס איז אויסגעאַרבייט געוואָרען אין מאָסקווא, — איז ערגער פֿאַר די פֿאַקטען. און דעריבער האַלטען די סאָוויעטישע אַמבאַסאַדאָרען פֿאַר די לעצטע זעקס יאָהר צייט [illegible], וואָס מען דענקט אין מאָסקווא וועגען דער „וועלט-רעוואָלוציע" און דערנאָך שרייבען זיי שוין אין זעלבען גייסט זייערע בעריכטען וועגען דער פּאָליטישער לאַגע אין זייערע לענדער.

אָט אויף דעם עקשנות'דיגען גלויבען סטאַלינ'ס אין אַ וועלט-רעוואָלוציע, האַלט זיך די סאָוויעטישע דיקטאַטור. זאָל סטאַלין אַוועקגעהן, וועט אַלץ צופֿאַלען ווערען. עס איז נישטאָ, ווער עס זאָל פֿערנעהמען זיין פּלאַץ; ווען ער זאָל אַוועק, וועט זיין אָרט פֿערנעמען אַ קאָלעגיום פֿון עטליכע פּערזאָן, און וועלכער עס וועלען זיין דערביי: [illegible], קאַגאַנאָוויטש, וואָראָשילאָוו, אָרדזשאָניקידזע, משופּאַר און באַומאַן (דער סעקרעטאַר פֿון דער מאָסקווער קאָמוניסטישער אָרגאַניזאַציע). אָבער דאָ וועט מוזען קומען אַ שנעלער סוף.

—0—

דער שטומער רעדט

וועגען קלאַנג-פֿילם

פֿון מיכאַל יאַ

כ'האָב אַמאָל בייגעוואוינט אַן'אינטערעסאַנטע קינדערישע איבערלעבונג, וועלכע האָט זיך אָפּגעשפּיגעלט פֿאַר מיר אין אַ משך פֿון עטליכע וואָכען. צו אַ געבורטסטאָג פֿון אַ פֿינף-יעהריגען קינד האָט מען איהם געבראַכט אַ געשאַנק אַ רעדענדיגע ליאַלקע, ד. ה. אַ ליאַלקע, וועלכע האָט ביי אַ געוויסער מאַניפּולאַציע אַרויסגעזאָגט עטליכע ווערטער, ווי צום ביישפּיל „מאַמאַ, פּאַפּאַ" וכדומה.

אויפֿ'ן קינד האָט דאָס אין ערשטען צייט געמאַכט אַן'אומגעהערטען שטאַרקען רושם. דאָס קינד האָט דערפֿילט, אַז די נישט-רעדענדיגע, שטומע, קאַלטע ליאַלקע, וועלכע האָט שטענדיג געלעבט מיט אַ „לעבעדיגען לעבען" אין דער פֿאַרשטעלונג פֿון קינד, האָט מיט אַמאָל אַרויסגעזאָגט ווערטער, וועלכע זענען נאָהענט צום קינד'ס האַרצען, פֿערשטענדליך, נויטווענדיג פֿאַר'ן קינדערישען וועלט-בעגעם.

כ'האָב אָבער אויך נאָכגעפֿאָלגט אין משך פֿון די עטליכע וואָכען די פּסיכאָלאָגישע ענטוויקלונג פֿון קינד, וואָס האָט, משמעות, אָנגעהויבען פֿיהלען, אַז דאָס לשון פֿון זיין ליאַלקע איז קיין לשון נישט, און דאָס קינד איז געקומען צום בעשלוס, אַז ליאַלקעס דאַרפֿען נישט רעדען, אַז ליאַלקעס, וואָס רעדען, זענען קיין ליאַלקעס נישט, און דאָס קינד האָט אָנגעוואוירען יעטוועדען אינטערעס צו דער שיינער ליאַלקע, וואָס האָט אָפּגעקאָסט די עלטערן אַ גאַנץ היפּש ביסעל געלד.

דאָס קלאָרע תמימות'דיגע בעוואוסטזיין פֿון קינד איז נישט ביכולת צו בענעמען מעכאַניזירטע ליאַלקעס, וואָס בעגרענעצען און שוואַכען אָפּ דעם פֿערנעם פֿון זיינער קינדערישער פֿאַנטאַזיע.

אַ ליאַלקע, וואָס הויבט אָן רעדען, איז קיין ליאַלקע נישט.

* * *

מיר איז דער דאָזיגער פֿאַל געקומען אויפֿ'ן געדאַנק, ווען איך האָב אין קינאָ צום ערשטען מאָל דערזעהן און דערהערט דאָס רעדען פֿון גרויסען שטומען. דרייסיג יאָהר האָט דער גרויסער שטומער — דאָס קינאָ — געהערשט מיט זיינע שטומע שאָטענס איבער דער וועלט האָט זיך גענומען צו רעדען און בעפֿאַרבען פֿון לעבען.

איצט האָט זיך דער גרויסער שטומער צערעדט.

כ'ווייס נישט, פֿאַרוואָס האָט דער גרויסער שטומער אויסגעקליבען פֿאַר זיין ערשטען וואָרט דעם יודישען גייסט און מיילוויגו דאָס יודישע וואָרט, בתוכם „כל נדרי" — דאָס פֿאָלקס-געזאַנג פֿון יום-הדין.

אמת, אומגעלומפּערט, נאַריש און סענטימענטאַל זענען די ערשטע רעדענדיגע בילדער מיט דער יודישער טעמאַטיק. אָבער ווי עס שיינט, איז פֿון זיבען און זיבעציג לשונות כל-נדרי דער בעסטער עקספּערימענט-לשון פֿאַר דער נאַרער וועלט...

ס'קען זיין, אַז די אַלוועלטליכע מאַסע וועט ביי קיינעם נישט פֿרעגען און וועט נישט זוכען קיין טיפֿע סבות פֿון דעם, וואָס דער רעדענדיגער קינאָ איז געקומען פֿון יודישען געטאָ פֿון דער נייער וועלט.

קאָמערציע, וואָס איז די הויפּט-טרייבקראַפֿט פֿון דער קינאָ-קונסט, די אינדוסטריעלע און בערזע-קאָמבינאַציעס פֿון דער דאָזיגער וועלט-פּראָדוקציע איז נישט פֿאַר אַלעמען אינגאַנצען קלאָר.

אָבער אַזוי אָדער אַנדערש: „כל נדרי" איז דער ערשטער אויסגעשריי אין דעם ניי-געבוירענעם רעדענדיגען קינאָ. אין דעם ערשטען פֿילם, אין דעם „זינגער פֿון דזשאַז" ווערט זעהר ווייניג גערעדט. די דרייסיג-יעהריגע שאָטענס לויפֿען איבער'ן לייוונט אונטער'ן אַקאָמפּאַנימענט פֿון אַ מין גראַמאָפֿאָן-בת-קול, עס ווערען געזונגען באַנאַלע לידלעך, באַנאַלע און האָפֿערדיגע ווי אונזער יאָהרהונדערט.

* * *

דער גרויסער שטומער איז אין זיין שטומען, שאַפֿען נישט געווען פֿאַר אונז פֿון די געהויבענע קינסטלער. קיין גרויסע קונסט-ווערטע אין טיפֿען זין פֿון וואָרט האָבען מיר פֿון איהם קיינמאָל נישט דערוואַרט. אָבער מיר האָבען זיך צוגעוואוינט צו זיין שטומען אומבעהאָלפֿענקייט. זיין בעשטרעבען און ווילען מיט זיין שטומען אומפֿעם, אַריינצודרינגען אין דער טיפֿעניש פֿון דער מענשליכער נשמה, אַרויסצוהויבען פּערלען פֿון מענשליכען גייסט און זיין.

מיר האָבען פֿערשטאַנען די שווערקייט און קאָמפּליצירטקייט פֿון זיין מיסיע, וועלכע איז בעשטאַנען אין דעם ווילען מיט'ן זשעסט און מיט דער מימיק איבערצוגעבען די פֿילזייטיגקייט און ראַפֿינירטע איינגעאַרטיגקייט פֿון מענשליכע איבערלעבונגען און קאָמפּליקסען.

מיר האָבען פֿערשטאַנען, אַז די מעכאַנישע האַרץ פֿון קינאָ-אַפּאַראַט און די קאַלטע גלעזערנע אויג איז נישט ביכולת אַריינצודרינגען אין די סודות פֿון לעבען און וועלט-קאָליזיעס.

צו אַלץ, צו וואָס דער קינאָ האָט זיך נישט צוגערירט, צו טראַגעדיעס און דראַמעס פֿון לעבען, גרויסע פֿאָלקס-צרות, לעבענס-קאַטאַסטראָפֿעס און אומגליקען, האָט זיך אַליין אַ דאַנק זיין בישוף'דיגען שאָטען-שפּיל פֿערוואַנדעלט אין זאָרגלאָזע לעבענס-לוסטיגע פֿאַרסען. אין דעם ליגט דער אָנלאָקענדיגער כּח פֿון דער קינאָ-קונסט.

זענען דען ביכולת שאָטענס צו רעדער-שוטערן?!

* * *

אונזער יאָהרהונדערט האָט די קינאָ-קונסט אָנערקענט.

מיר זענען איהם מוחל געווען זיינע אָרגאַנישע חסרונות, וואָס שטאַמען אַרויס פֿון זיין מעכאַנישער אינדוסטריעלער סטרוקטור. מיר האָבען פֿאַר איהם אַפֿילו געזוכט און געפֿונען אַן'אָרט אויפֿ'ן אָלימפּ צוזאַמען מיט אַלע געטער פֿון דער קונסט. מיר האָבען איהם פֿערבונדערט מיט דער קולטור און אַרויפֿגעלעגט אויף זיינע פּלייצעס די שווערע אויפֿגאַבע פֿון פֿעלקער-פֿערברידערונג, [illegible].

פֿאַילו אין דעם פֿעהלען פֿון דעם וואָרט האָבען מיר דערזעהן און דערפֿיהלט די סגולה פֿון זיין עקזיסטענץ און פֿון זיין ווירקונגס-כּח. זיין קאָסמאָפּאָליטישער בעדייט איז אַרויסגעדרונגען פֿון זיין שטומען ריידען.

מיר זענען איהם מוחל געווען, ווי מען איז מוחל אַ שטומען קינסטלער, שריפֿטשטעלער אָדער מוזיקער, וועלכער שאַפֿען און פֿיהלען נישט דעם ריידעוודיגען טיפֿען זין פֿון דער וועלט.

* * *

דער רעדענדיגער קינאָ — דאָס איז נישט קיין פֿראַגע פֿון זיין שפּראַך, פֿון דעם לשון, וועלכער וועט זיין גייסטיגער פֿאַר זיי מאַרקיזישען פֿערגעם. די פֿילם-פּראָדוקציע וועט זיך מוזען בעזאָרגען מיט אַזאַ שפּראַך, קען זיין אפֿשר מיט אַ נייער אוניווערסאַלער שפּראַך, וועלכע זאָל בעפֿרידיגען דעם פֿילם-מאַרק פֿון דער גאַנצער וועלט...

אָבער נישט אין דעם ליגט דער אַבער נגף פֿון רעדענדיגען קינאָ.

זיין מעכאַנישע האַרץ איז נישט מסוגל איבערצוגעבען די נשמה-ניואַנסירונגען, די וואָקאַלע און פֿאָנעטישע איינגעאַרטיגקייטע פֿון נאַציאָנאַלע אויסדרוקען, וואָס ליגט פֿערבאָרגען אין יעדער וואָרט פֿון אַ פֿאָלק, וואָס בעשטימט די איינגעאַרטיגקייט פֿון ספּעציפֿישע ווערטע פֿון אַ פֿאָלקס-גייסט.

דער מעכאַנישער מענש, דער גולם פֿון אונזער יאָהרהונדערט, נויטיגט זיך אין אַ מעכאַנישער שפּראַך — דעם שם-המפֿורש פֿאַר דער דאָזיגער שפּראַך וויל איהם געבען דער גרויסער שטומער.

די מעכאַניק וויל רעדען, די מעכאַניק איז געקומען צום וואָרט.

די ליאַלקע האָט זיך צערעדט.

—0—

לאדזער כראניק

קאנטראל איבער פיש און פלייש

(§) צוליב ניי-יאהר חגא האט די לאדזער סאניטאר-מאכט בעשלאסען צו פערשטארקען די סאניטאר-קאנטראלען אין די פערקויפס-שטעלען פון פיש און פלייש.

בעשטראפט 200 פאבריקאנטען און האנדווערקער

(מ) דער אינדוסטריע-אמט ערשטע אינסטאנץ האט בעשטראפט 200 לאדזער אינדוסטריעלער און האנדווערקער אז פנקט אזא צאהל לערן-יונגלעך פאר עובר-זיין אויף דער פליכט צו בעזוכען די פראפעסיאנעלע ערגענצונגס-שולען.

יאמע פערמעגענס-שטייער.

דעם 10 ד. ח. ענדיגט זיך דער טער-מין פון איינצאהלען די לעצטע ראטע פערמעגענס-שטייער. נאך דעם טערמין וועט די ראטע איינגעמאנט ווערען מיט צוואנג.

פון „חסר של אמת".

היינט קומט פאר אנ'אויסערגעווענ-ליכע פערזאמלונג פון „חסר של אמת". עס איז געוואונשען, אז וואס מעהר מענ-שען זאלען קומען און בעהעלפען דער ניצליכער אינסטיטוציע אין איהר טע-טיגקייט.

„לינת החולים" מיט זיין רייכער הילפס-טעטיגקייט לעבט איבער אַ שווערען קריזיס

די וועכנערין-קליניק. — די צאהל געבוירענע קינדער. — די אפטייק אמבולאטאריום. — מעדיצינישע הילף.— די ענטשטעהונג פון „לינת החולים" ביז'ן היינטיגען טאג. — דער פינאנציעלער קריזיס. — דער חוב פון דער געזעלשאפט.

(פון א שפאציר איבער די לאדזער פילאנטראפישע אינסטיטוציעס)

דער פעראיין „לינת החולים" איז איינער פון די עלטסטע אין אונזער שטאט און צייכענט זיך אויס מיט א ברייטער פילאנטראפישער ארבייט. ביים היינטיגען טאג פערמאגט „לינת החולים" אן אייגענעם דריי-שטאקיגען בנין מיט אפיציינעם, וואו עס געפינט זיך אן אמבולאטאריע, אפטייק און וועכנערין-קליניק.

א דאנק דער ענערגישער און אינטענסיווער ארבייט פון דעם לאנג-יעהריגען פרעזעס און מיטגרינדער ה' סאמועל הערשבערג ענטוויקעלט זיך די אינסטיטוציע אויף א זעלטענעם אופן.

די אינסטיטוציע איז געגרינדעט געווארען אין יאהר 1900. די ערשטע צייט האט דער פעראיין זיך געפונען אין צוויי קליינע צימערלעך. די טעטיגקייט איז געווען א בעגרענעצטע און האט זיך בעגנוגענט מיט ארויסגעבען פלעגע פאר ארימע. דער ערשטער פארזיצענדער איז געווען דער לאדזער רב הרב ה"ג ר' אלי' חיים מייזעל זצ"ל. הרב מייזעל האט דאן איבערגעגעבען די פרעזעסור צו דעם שוין אין יענער צייט ענערגישען עסקן ה' סאמועל הערשבערג, וועלכער איז טעטיג אויף זיין אמט ביז'ן היינטיגען טאג.

אין יאהר 1923 בויט ל. ה. אויפ'ן אייגענעם פלאץ (פאלודניאווא 19) א דריי-שטאקיגען בנין מיט 45 צימערן, וואו עס געפינט זיך די אמבולאטאריע פאר קראנקע, דער וועכנערין-קליניק, א שוהל א. ד. גל.

דער וועכנערין-קליניק איז איינגעארדענט בעקוועם, בפרט איז דער אפעראציע-זאל מוסטערהאפט. ביים היינטיגען טאג געפינט זיך אין קליניק 40 בעטען פאר קימפעטארינס. די בעטען זענען נישט נאר שטענדיג פערנומען, נאר עס פעהלט פשוט ארט, וואו אהינצושטעלן די קראנקע. ס'טרעפט זעהר אפט, אז אויך די קארידארען זענען בעשטעלט מיט בעטען. דער העכסטער אפצאהל פאר א געבורט איז 75 זל. דער גרעסטער טייל צאהלט נאך ווייניגער. ס'איז אבער אויך דא א היפשע צאהל בחנם'דיגע, די ארדינאטארען פון קליניק זענען די דאקטוירים: בערגסאן, גוטשטאט, שמערלאווסקי און פראם.

פון דעם בעריכט, וואס די קליניק האט פערעפענטליכט פון יאהר 1928, איז צו זעהן, אז אין משך פון יענעם יאהר האבען זיך אין קליניק אויפגעהאלטען 866 קימפעטארינס, געבוירען זענען געווארען 322 יונגלעך, 323 מיידלעך, און 15 צווילינגער. די קליניק מאכט א זעהר בעפרידיגענדען איינדרוק.

אויך די אמבולאטאריע צייכענט זיך אויס מיט איהר ארבייט, אין משך פון פערגאנגענעם יאהר פאר די אמבולאטאריע געגעבען מעדיצינישע הילף 58,686 פערזאן. דערונטער: אינערליכע קראנקהייטען — 27,293, כירורגישע — 3,449 — נאז, אויערן- און האלז-קראנקהייטען — 3,565. אויגען — 4,763. הויט—2,452. טובערקולאז — 3,145, אורלאגישע — 338, אקושער — 2,276, נערווען — 3,477, דענטיסטישער — 6.494, און אנאליזען — 1434, אין שטאט האט די אמבולאטאריע ערטיילט מעדיצינישע הילף צו 5.545 קראנקע. דער וויזיט ביים דאקטאר צוזאמען מיט דער מעדיצין פון דער אייגענער אפטייק קאסט פאר בעמיטעלטע 2 זל. טעגליך איז אבער אויך דא א גרויסע צאהל ארימע, וועלכע בעקומען דעם דאקטאר מיט די מעדיצינען אומזיסט.

די אפטייק אונטער דער לייטונג פון מאגיסטער סאבאטניק האט פערגאנגענעם יאהר אויסגעפערטיגט 46,651 מעדיצינען, דערונטער 5,545 בחנם'דיגע.

אין דער אמבולאטאריע זענען טעטיג פאלגענדע דאקטוירים: אלטערמאן, דינענזאהן, לאנדקאפ, ראבינזאן, ראוויטש, עפשטיין, יעלשאנסקי, קראמשאווסקי, שמירגאלד, מאזור, לעווינזאהן, וויים, רוזשאנער, ניעוויאזשסקי, פראם, שמערלאווסקי, וואלטינבערג, גאלדבערג, שפאלאנסקא, ראפאפארט און ד"ר דענטיסט פרל. פלאטא.

ביי דער אמבולאטאריע ווערט איצט געעפענט אויך א פיזיקאליש-טראפישער קאבינעט.

די צופער רעדען פאר זיך, „לינת החולים נעהער צו די נעצעהלטע פעראיינען אין לאדז, וואס פיהרט די טעטיגקייט אין א ברייטען פערנעם.

ליידער לעבט די דאזיגע וואלטעטיגע אינסטיטוציע איבער א שווערען פינאנציעלען קריזיס. די טעטיגקייט שלינגט איין ריזיגע סומעס, און די הכנסות זענען מינימאלע. די סובסידיעס זענען נישטיגע אזוי בעקומט „לינת החולים פון דער קהלה א סובסידיע (די קליניק מיט דער אמבולאטאריע צוזאמען) — 5000 זל. א יאהר. צוליב דעם האט „לינת החולים" אין פערגאנגענעם יאהר געהאט א דעפיציט 68 טויזענד זל. דער דעפיציט פאר'ן היינטיגען יאהר זעהט אויס צו זיין א פיל גרעסערער.

ס'וואלט כדאי געווען, אז די יודישע בעפעלקערונג זאל מעהר אונטערשטיצען די דאזיגע אלטע און אנגעזעהענע אינסטיטוציע, אויף דער יודישער בעפעלקערונג ליגט א חוב דער פערוואלטונג ביי-צושטעהן צו זיין אין איהר שווערער אויפגאבע. בפרט די קריזען, וואס שוקען טעגליך בריף מיט „פראטעקציעס" אנצונעמען קראנקע. אויף די דאזיגע קרייזען ליגט א מאראלישער חוב ארויסצעווייזען א ווארימע שטיצע.

אלה.

אויף וואס פאר א בעדינגונגען לאדז קאן עקספארטירען סחורות קיין בראזיליען

אנווייזונגען פון האנדעלס-מיניסטעריום

(ה) דאס האנדעלס-מיניסטעריום האט צוגעשיקט צו דער לאדזער האנדעלס-קאמער אנווייזונגען, ווי אזוי עס דארפען זיך נוהג זיין פוילישע עקספארטערען, וועלכע פיהרען ארויס סחורות קיין בראזיליען. עס שטעלט זיך ארויס, אז בראזיליען איז א גוטער אפזאץ-מארק פאר די פוילישע אויסארבייטונגען. דערביי ווערען די פוילישע אויסארבייטונגען אין בראזיליען בעשלאגען מיט א מינימאלען צאל. עס איז כדאי אנצעווייזען, אז פאר לענען הינגע סחורות פאר בראזיליאנער אפנעמער דורך קארעספאנדענץ האט נישט קיין פראקטישע בעדייטונג. די בראזיליאנער אימפארטערען האבען א טבע פערזענליך צו ערלעדיגען אלע זייערע טראנזאקציעס. צוליב דעם איז ראטזאם, אז פוילישע עקספארטערען זאלען האבען אין די בראזיליאנישע שטעט בעצאהלטע פארשטעהער מיט קאלעקציעס, קאטאלאגען, פרייז-טאריפען, רעקלאמע-מאטעריאל א. אז. וו.

די קארעספאנדענץ מיט בראזיליאנער פירמעס מוז אין פרינציפ געפיהרט ווערען אין ענגליש, שפאניש, אדער פראנצויזיש.

—()—

קראנקע בהמות

מוז מען מעלדען אין וועטערינאר-אמט.

(מ) דער וועטערינאר-אמט ביים מאגיסטראט מאכט אויפמערקזאם אלע בעזיצער פון בהמות, אז אויך די אלע, וועלכע קומען אין בערירונג מיט בהמות און הויז-חיות מיטצוטיילען וועגען יעדען פאל פון קראנקהייט ביי בהמות. דאס זעלבע איז אויך נוגע עופות. פאר פערנאכלעסיגען די דאזיגע פליכט דראהט א שטראף. דאגעגען וועט די מלוכה-קאסע אויסצאהלען יעדען איינצינען, וועלכער וועט מעלדען וועגען דער קראנקהייט פון דער בהמה, וועלכע וועט שפעטער „פאלען", 100 זל. ענטשעדיגונג.

צו שעכטען אנ'עוף

מוז מען געהן אויפ'ן עק שטאט

4 עופות-שעכט-הייזער אין מיטען שטאט זענען פערזיגעלט געוואָרען

צוליב אנטי-סאניטארע בעדינגונגען האט די שטאט-סטאראסטווע געשלאסען מיט 5 וואכען צוריק 4 עופות-שעכט-הייזער אין צענטער שטאט, בעת אין אלגעמיין זענען אין לאדז פאראן 7 עופות-שעכט-הייזער. דאס שליסען די 4 שעכט-הייזער איז גורם דערצו, אז די בעפעלקערונג פון מיטען-שטאט מוז געהן שעכטען אנ'עוף אזש הינטער דער שטאט. דאס עפענען די שעכט-הייזער איז, ווי מיר הערען, א פראגע פון גרויסע בוי-אינוועסטיציעס, וואס די סאניטאר-מאכט פאדערט.

אין דער פראגע מוז קומען אנ'אינטערווענץ פון דער קהלה.

—()—

יודיש טעאטער אין פילהארמאניע זאל — נארוטאוויטש 20 —
אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן

אונאפרופיליך 5 לעצטע געזעגנונגס-פארשטעלונגען פון
בערטא זאסלאווסקא
מיט'ן אנטייל פון די אנגאזשירטע ארטיסטען
שלמה הערשקאוויטש און לעאן געטליבערמאן

היינט, זונטאג, ד. 8-טען 9 אווענט דער גרעסטער שלאגער פון
קאמיזם, הומאר, געזאנג, טענץ
הײם זיסע הײם
אין 3 אקטען פון א. ראזענבערג, מוזיק פון רומשינסקי
הויפט-ראלען: לענא—זאסלאווסקא, מישא—געטליבערמאן, מלך זעץ—הערשקאוויטש.
פאלגענדע נומערן ווערען געזונגען:

1) היים זיסע היים,
2) פאפורי,
3) ראמאנס ביים קלאוויר,
4) אמעריקא ביזט אלרייט,
5) אויב די ווילסט א וייבעל קושען,
6) קריך ניט אויף פרעמדע קברים,
7) קום געליבטער קום צוריק,
8) ווייבלעך וויל איך גאנצע טיצען,
9) הבל הבלים,
10) א נחת א גדולה אין שטוב,
11) טענץ אויסגעפיהרט פון ליבאוויטש

מארגען מאנטאג, 9 אווענט פאפולערע פרייזען פון 1 ביז 2.50
דער לעצטער שלאגער וועלכער האט איבעראל דעם גרעסטען ערפאלג מיט געזאנג און טענץ
די פרוי פון גאס
אין 4 אקטען פון האנס מילער בעארבייט און רעזשיסירט פון רודאלף זאסלאווסקי
הויפט-ראלען: אנא — זאסלאווסקא מוזיקער — געטליבערמאן פרענץ — הערשקאוויטש
בעמערקונג: פאר קינדער פערבאטען
— מאנטאג, נאך דער פארשטעלונג קומט פאר צום שלוס —
א גרויסער קאנצערט מיט אנטייל פון ארטיסטען אנסאמבל.
יעדער ווער עס קויפט א בילעט אויף מאנטאג בעקומט אומזיסט די לידלעך
„ווי איז דאס געסעלע" און „זאלסט מיך געדענקען"

עס נעמט אנטייל לויט א. ב. פרויען: בעזמאן, מאבאראווסקא, נערה, פאדערמאן. מענער: אריעל, אייזענבערג, באלבירסקי, גוטמאן, האמבורגער, מאכאראווסקי, בייהויז, פאלאנסקי און ראקאוו.
אדמיניסטראטאר—מ. ארנוואלד, מוזיקאלישע לייטונג—ל. זעלמאן.
בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע

די „עגלה" ווידער אויפ'ן זטאג-ארדנונג אין מאגיסטראט

(מ) היינטיגען מיטוואך וועט פארקומען א זיצונג פון דער שטאט-ראט-קאמיסיע פאר אלגעמיינע ענינים. צווישען אנדערן וועט טבעטראכט ווערען די פראגע וועגען ארויסגעבען א פעראָרדנונג וועגען האנדעל מיט מילכווארג אין לאדז אזוי וועגען שאפען א שטאטישען מאגאזין צו בעהאלטען די זאכען, וואס דער מאגיסטראט וועט סעקוועסטרירען פאר שטייערן.

נעכטען פערוועהרט אלע פערזאמלונגען און מיטינגען אין לאדז

אלע פערזאמלונגען, פארלעזונגען און מיטינגען, וואס זענען געווען בעשטימט אויף נעכטען, שבת, דורך די יודישע ארבייטער - געזעלשאפטען, זענען נישט ערלויבט געוואָרען פון דער פאליציי.

דערונטער איז אויך פערוועהרט געוואָרען א מיטינג וועגען דער פאליטישער סיטואציע אין לאנד, וואס האט געזאלט פארקומען אין „סקאלא". דעסגלייכען זענען פערוועהרט געוואָרען דורכצופיהרען פאר-פערזאמלונגען פון די ארבייטער-פעראיינען און די פארלעזונג פון דובלמער שניידערמאן.

זעלבסטמארד פון אַ יודישער אַרבייטסלאָזער

(רא) אויף זגערזשער 8 איז בעגאנגען זעלבסטמארד די ארבייטסלאזע חנה פריימאן.

טעאטער און מוזיק.

היינט פריהמארגען קאנצערט

היינט זונטאג 12 א זייגער מיטאג קומט פאר אין פילהארמאניע דער 4. פריהמארגען-קאנצערט פון פילהארמא-נישען ארקעסטער. אלס דירינענט טרעט ארויס איגנאצי נוימארק און אלס סאליסט דער בעריהמטער וויאלאנ-טשעליסט באלעסלאוו גינצבורג.

פון יודישען טעאטער

די טעאטראלארען מאדאם זאסלאווסקא, הערשקאוויטש און געטליבערמאן נעמען מיט יעדען טאג אלץ מעהר ביים עולם. די מעלאדראמע „היים, זיסע היים", וואס איז געגאנגען פרייטאג צו-נאכט און נעכטן שבת אווענד איז אראפ מי טגרויס ערפאלג. די אקטיארען זענען ווארים אפלאדירט געווארען פון פובלי-קום, וואס האט בעווינדע אווענדען אנגע-פילט דעם „פילהארמאניע" איבער די ברעגעס.

היינט געהט צום דריטען מאל די אויסגענומענע פיעסע „היים, זיסע היים"

אינטערעסאנטע קינדער-פאר-שטעלונג.

אין הינען שטאטישען טעאטער געהט היינט 12 א זייגער בייטאג א זעהר אינטערעסאנטע ארגינעלע פוילישע פאר-שטעלונג פאר קינדער און יוגענדליכע. עס ווערט צום ערשטען מאל אויפגע-פיהרט א קאמעדיע אין 4 אקטען אונ-טער'ן נאמען „סמאש דער פליהער" פון הינען זשורנאליסט רעמיס (י. זאנד-מער) און רעזשיסירט דורך ק. טאטאר-קעווויטש.

די קאמעדיע שפרודעלט מיט לייכטען הומאר און איז פערזעהן מיט פערשי-דענע אטראקציעס, לידלעך און טענץ.

אַ לאדזער יודיש מעדעל פייערט גרויסע טריאומפען אלס פיאנא-קינסטלערין אין קאנאדא

פון טאראנטא (קאנאדא) ווערט אונז געשריבען, אז א לאדזער יודישע מעדעל ראזא גליצענשטיין פייערט דארט גרוי-סע טריאומפען אלס פיאנא-קינסטלערין.

ראזא גליצענשטיין, א 17-יעהריגע לאדזער מעדעל, האט צוזאמען מיט איה-רע עלטערן לייבוש און איטע גליצענ-שטיין פערלאזט לאדז, אז אוועק קיין פאלעסטינא. אפגעווענדיג 5 יאהר אין תל-אביב, און די פאמיליע גליצענשטיין אוועק קיין טאראנטא. דורך דער צייט האט דאס מעדעל געלערנט שפילען ביי בעוואוסטע פיאנא-פראפעסארען, און איצט האט זי געענדיגט די טאראנטער קאנסערוואטאריע אף מוזיק מיט דריי ערשטקלאסיגע דיפלאמען פאר טעאָרי-יע, פיאנא-סאלאס און אויך פאר פעדא-גאגיק אויפ'ן געביט פון מוזיק.

זי איז אויך באלד אנגענומען געווא-רען אין דער קאנסערוואטאריע אלס לעהרערין פאר פיאנא, אויך אלס ערש-טע אסיסטענט ביים פראפעסאר פון פיאנא, נארא דע-קרעס. די גרעסטע מוזיקער האבען זי איינשטימיג אנערקענט אלס פיאנא-קינסטלערין.

איהרע קאנצערטען געהען אדורך מיט זעהר גרויסען ערפאלג.

פון האנדעלס-געריכט

באנקראטעו, גלייט-בריף

דעם 3 דעצעמבער האט דאס לאדזער האנדעלס-געריכט בעשטעטיגט דעם רע-גולאציע-אפמאך צווישען באנקראטירטען סוחר אברהם זאנד (אגראדאווא 3) און זיינע קרעדיטארען, וועלכע זענען איינ-געגאנגען אויף ה' זאנד'ס פארשלאג צו רעגולירען די חובות אויף 30 פראצענט, אויסגעצאהלט אין דריי ראטעס.

— דאס האנדעלס-געריכט האט ארויס-געגעבען א גלייט-בריף דעם באנקראטיר-טען סוחר יהודה ראטנערבער (גלובנא 50) ביז'ן 1. יאנואר 1930 און איהם גלייכצייטיג בעפרייט פון ארעסט פאר באנקראטירטע סוחרים.

דאס געריכט האט פערלענגערט דעם גלייט-בריף ביז'ן 2. פעברואר 1930 פאר הערש מלינאזשעווסקי פון בזשעזשין.

בעזוך היינט די אויסערגעוועהנליכע פערזאמלונג
פון „חסר של אמת
פיטריקאווער 34.

25 טעלעפאן-ליניעס

וועלען פערבינדען לאדז מיט ווארשא

די ארבייטען ביים פערלעגען דעם טע-לעפאנישען קאבעל צווישען לאדז און ווארשא געהען אין א שנעלען טעמפא. לאדז וועט ווערען פערבונדען מיט ווארשא מיט 25 טעלעפאן-ליניעס. א דאנק דעם וועט די טעלעפאנישע פערבינדונג מיט דער הויפט-שטאט צוגעהן זעהר שנעל. די פערבינדונג וועט זיך אנהויבען שוין אנהויב 1930.

רעדוקציע

אין אייזערט'ס פאבריק.

(וו) די פירמע קארל אייזערט (קא-ראלא 1) האט געקינדיגט די ארבייט אלע איהרע ארבייטער און א צאהל פון 1500.

פערשוואונדען א יונגעלע פון אנדזשעיאוו.

שבת פריה איז ארויס פון דער היים אין אנדזשעיאוו דאס 10-יעהריגע יונ-געל אוטשע לייב הובערמאן און מעהר נישט אומגעקעהרט אהיים. די, וואס ווייסען וועגען דעם יונגעל, ווערען געבעטען מודיע צו זיין די בעאונרוהיגטע עלטערן

נאכט-דיזשורנע אין די אפטייקען.

וואוימשיצקי נאפיורקאווסקי 27, ראניעלעצקי פעטריקאווער 127, אוליניצקי און צימער וואולטשאנסקא 37, לייזעוועבער פריהייטס-פלאץ 2, הארט-מאן מלינארסקי 1, קאהאנע אלעקסאנ-דערער 80.

ארעסטירט מינדעריעהריגע גנבים

(§) אין נאוועמבער האבען גנבים ארויסגערויבט א האנד-ביימעל מיט 3000 זל. געלד ביי א געוויסע איידעל קאפ. די בערויבטע האט פאר דער פאליציי גע-שילדערט, ווי די גנבים זעהען אויס. די אויספארשונג האט געבראכט צום ארעסט 5 פערזאן, אלע מינדעריעהריגע, וועלכע זענען שוין געווען בעשטראפט פאר גנבות.

געכאפט א פעלשער פון פ. ק. א.-ביכלעך

פריימאג נאכמיטאג האט די אויספארשונגס-מאכט בעקומען א ידיעה, אז אויף דער הינער פאסט האט מען גע-כאפט א שווינדלער, וועלכער האט דורך פערשידענע מאכינאציעס אפגענומען געלד אויף א טשעק-קאנטא פון פ. ק.א. ווען אויפ'ן פאסט-אמט זענען אנגעקומען די פאליציי-פונקציאנערן, האבען זיי נעטראפען אין קאבינעט פון דירעקטאר א פיין-געקליידעטען יונגענמאן, וועלכער האט, נאך א קורצע ישוב-הדעת, מספים געווען צו לאזען זיך אפפיהרען אין אויספארשונגס-אמט. דארט האט זיך ארויסגעוויזען, אז דער פערהאלטענער ווערט שוין לאנג נעזוכט דורך דער פאליציי. אין טארן און אין ווארשא, וואו ער איז בעגאנגען פערשידענע שווינדלעריייען. בעת דער רעוויזיע האט מען ביי איהם געפונען א פאס אויפ'ן נאמען פון פראנצישעק דזשארנאווסקי, א שטענדיגער איינוואוינער פון טארן. ער האט אויך ביי זיך געהאט לעגיטימאציעס פון אמט פאר עפענטליכע ארבייטען און דער פוילישער רעפובליק", הגם אזא אמט האט קיינמאל נישט עקזיסטירט.

דאס פ. ק. א.-ביכעל, אויף וועלכען דער שווינדלער האט געוואלט אפנעמען געלד אויף דער פאסט, און ער איז דערביי נעכאפט געווארען, איז געווען אזוי קונסטליך „צורעכט געמאכט", אז דזשארנאווסקי האט שטענדיג איינגעצאהלט אין פ. ק. א. א געוויסע סומע, וועלכע ער האט פערגרעסערט דורך צושטעלען איינגענהענדיג פערשידענע צייפערן. אויף אזא אופן האט ער אויסגענארט פון דער פאסט עטליכע טויזענד גילדען, בענוצענדיג זיך גלייכצייטיג מיט עטליכע ביכלעך.

דער שווינדלער איז ארעסטירט געווארען.

אכטונג, שערער-ארבייטער.

די אויף היינט בעשטימטע פערזאמלונג וועט צוליב געוויסע סיבות נישט אבהענגיג פון אונז נישט פארקומען. דער טערמין וועט בעזונדער געמאלדען ווערען.

די פערוואלטונג.

ערמארדעט דעם מאן מיט א האק

די מערדערין איז פער'משפט געווארען אויף 8 יאהר תפיסה

דאס לאדזער קרייז-געריכט האט בעטראכט דעם פראצעס פון פרוי וולאדיסלאווא קאלאדזשעי, וועלכע איז אנגעקלאגט געווארען אין ערמארדען איהר אייגענעם מאן מיט א האק.

אין געריכט האט די מערדערין געטענה'ט, אז דער מאן האט זי שרעקליך געפייניגט און דעריבער האט זי איהם ערמארדעט.

וולאדיסלאווא קאלאדזשעיטשיק איז פערמשפט געוואָרען אויף 8 יאהר שווערע תפיסה.

מורא'דיגער שטורם איבער ענגלאנד, פראנקרייך און שפאניען

דערטרונקען געווארן פיל שיפן—פיל איינגעפאלענע הייזער—טייכן ארויס פון די ברעגעס

פאריז (ספ.) דער שטורם, וואס בושעוועט זייט איניגע טעג, האט אנגעמאכט גרויסע שאדענס אויף די צפוני־דיגע און צפון־מערב'דיגע ברעגעס פון פראנקרייך.

און דער שטאט ברעסט זענען פיל הייזער בעשעדיגט געווארן. פון פיל הייזער האט דער שטורם אראפגעריסען די דעכער.

אי פארט זענען דערטרונקען געווארן פיל „סטאטקעס" און שיפלעך. די טעלעפאנען פערבינדונג איז איבערגעריסען געווארן. זייט 48 שעה איז די שטאט איינגאנצען אפגעשניטען פון דער וועלט. אויך אין שערבורג האט דער ארקאן אנגעמאכט גרויסע שאדענס. די טראמוואי - בעדינונג איז אפגעשטעלט געווארן. אויף שפאנישע ברעג האבען געליטען די שטעט פאנטאווערדע און בילבאא. צוליב די שטארקע גאס־רעגענס זענען די טייכען ארויס פון די ברעגעס. א ריזיגע זענען איינגע־פאלען.

לאנדאן (ספ.) געלטען איז איבער ענגלאנד אריבער א גרויסער שטורם־ווינד. די קראפט פון ווינד האט אויסגע־מאכט פון 100 ביז 130 קילאמעטער א שעה. די פארשטעטע פון לאנדאן שטע־הען אונטער'ן וואסער. די טעמזע איז ארויס פון די ברעגעס. דער פארט פאל־קעסטאן האט צוליב'ן שטורם געמוזט אפגעשלאסען ווערען און דער שיפס־פערקעהר אויף דער ליניע ניו־האווען איז איבערגעריסען געווארן.

די גרויסע דאמפ־שיף „האנאווער" האט ארויסגעשיקט רעטונגס־רופען. די שיף „טעלקאניא", וואס האט געאיילט צו־הילף דער „האנאווער", האט צוליב'ן שטורם נישט געקענט צוקומען צום ארט פון דער קאטעסטראפע.

בירגער קריג אין כינא

לאנדאן (ספ.) לויט מעלדונגען פון טאקיא, האט די נאנקינער רעגירונג גע־זאלט האבען פארגעלעגט צו שליסען א אפמאך צווישען די סאוויעטען און מאר־שאל טשאנג־סעו, וואס די לינקע־ווינגען די־רעקטארען פון דער מזרח־לינעזשער באהן, זאלען גענען איז דומיניע און אויף זייער ארט זאלען בעשטימט ווערען ניגע און פערשטענדיגונג מיט די סאוויעטען.

לאנדאן (ספ.) די קאמפען אין דרום־כינא רווערן ווייטער אויף בייסטע זייטען קעמפען לערך 100 טויזענד זעל־נער. קיין קאנטאן איז אנגעקומען א דע־לעגאציע פון דער פראווינץ הונאן מיטן צוועק צו פערטייזיגען בייסע פראווינצען.

לויט ווי עס מעלדעט דער רויטער קרייז, האט די באמבארדירונג פון הומ־שאי דורך עראפלאנען געבראכט פיל קרבנות פון דער ציוויל־בעפעלקערונג.

אויף דער אונטערזוכונג פון רויטען קרייז איז אבער דער באהן־דארדאמענט אפגע־שטעלט געווארן.

לאנדאן (ספ.) לויט די לעצטע ידיעות ווערט די סיטואציע אויפ'ן ברעג פון אונגו־טשע־קאנג וואס אמאל געפעהר־ליכער. די צעבונטעוועטע חיילות האבען פערנומען א רייח ערטער. א גרויסע אפטיילונג פון 3000 זעלנער מיט האר־מאטען און מאשינען־געוועהר מארשירט אויף מוטש. די צעבונטעוועטע זעלנער ענטוואפנען אויפ' וועג די רעגירונגס־חיילות. און אזוי שאנג געפינען זיך א־פאנישע, בריטישע און אמעריקאנישע קריגס־שיפען צו בעשיצען די אויסלענ־דער. אויך דאס לעבען פון די אויסלענ־דער וועט בעדראהט ווערען, וועלען זיי ארויפגענומען ווערען אויף די שיפען.

כינעזיש־סאוויעטישע אונטער־האנדלונגען

לאנדאן 7 דעצ. (ספעצ.) פון כינא מעלדעט מען וועגען גרויסען רושם, וואס עס האט ארויסגערופען אין גאנץ כינא דער קאלעקטיווער מעמא־ריאל, וואס פארערט צו ענדערן דעם קורס אין די רעגירונג פון טשאנג קיי־שעק. דעם דאזיגען מעמאריאל האבען אונטערגעשריבען די צעבונטעוועטע גע־נעראלען פענג און יען און די פאַרשטע־הער פון צפון־כינא און די פיהרער פון ראדיקאלען פליגעל פון קאמינטאנג. און שייכות דערמיט געהען ארום קלאנגען, אז מען דארף האלטען די דעמיסיע פון טשאנג־קיי־שעק'ן פאר א געשעהענעם פאקט.

—o—

בלוטיגע קאמפען אויף דער ליטווישער גרעניץ

צווישען פלעטשקייטים'ס אנהענגער און דער גרעניץ־וואך

ווילנא, 7 (טעל.) אין דער געגענד פון ניי טראק, האט די ליטווישע וואך פערהאלטען 5 פערזאן, וואס האבען אויפ'ן שאסיי, וואס פיהרט קיין איוויא פונאנ־דערגעשפרייט פלעטשקייטיס'ס אויפרופען. די פערהאלטענע האבען אבער בעוויזען צו ענטוואפנען די וואך און צו אנטלויפען.

נעכטען אין דער פריה זענען די זעלבע פערזאנען בעת'ן אריבערגעהן די גרעניץ פערהאלטען געווארען פון דער ליטווישער גרעניץ־וואך מיט וועלכע זיי האבען געפיהרט א פערביסענעם קאמף.

עס איז פערוואונדעט געווארען דער שטעלפערטרעטער פון קאמענדאנט פון דער ליטווישער וואך. דער וואך־מייסטער מארקעוויטש זאגט, אז די דאזיגע פערזאנען זענען געוועזען ליטווישע גרעניץ־שומרים, וואס זענען מיט עטליכע וואכען צוריק אנטלאפען קיין פוילען.

ארעסטען אין ניזשני־נאווגאראד

מאסקווא (ספ.) די ג. פ. או. אין ניזשני נאווגאראד האט דורכגעפיהרט פיל ארעסטען, זובענדיג קאנטר־רעוואָ־לוציאנערע ליטעראטור, וואס ווערט גע־דרוקט אין בערלין און פאריז.

אין לאקאל פון קאאפעראטיוו־פער־באנד האט מען געפינען א סקלאד פון דער דאזיגער ליטעראטור. דער לייטער פון סקלאד גרינגאריעוו צוזאמען מיט 9 בעאמטע זענען ארעסטירט געווארען.

אונרוהען אויף דער אינזעל סט. דאמינגא

ניו־יארק, 7 (ספעצ.) אין שייכות מיט די לעצטע אונרוהען אין דער רעפובליק האיטי אויף דער אינזעל סט. דאמינגא, איז לויט א פעראָרדנונג פון פרע־זידענט הובער ארויסגעשיקט געווארען אהין א נייע אפטיילונג פון פלאט־זעלנער פון 500 פערזאן אויף דער קריגס־שיף „ווירגינטה". פרעזידענט הובער וועט פאדערן אז דער קאנגרעס זאל זיך פערנעמען מיט דער לאגע אין האיטי.

צוליב'ן אויסברוך פון גענעראל־שטרייק איז האיטי און דער ווייטערדיגער פערשארפונג פון דער סיטואציע זאלען פון די פעראייניגטע שטאטען ארויסגע־שיקט ווערען ווייטערע טראנספארטען מיליטער.

זונטאג פארטאגס וועט געשאכטען ווערען אין ביידע שעכט־הייזער.

(מ) און מאגיסטראט איז פארגעקו־מען א קאנפערענץ וועגען ערלויבען ווינ־טער־צייט צו שעכטען אין די נאך־חגא־טעג 4 א זייגער פארטאגס. ס'איז בע־שלאסען געווארען די קצבים ארויסצוגע־בען די דאזיגע ערלויבניש בתנאי, אז און די שעכטהייזער זאלען בעי די בעינאכטי־גע שחיטה אפגעהיטען ווערען די סאני־טארע פארשריפטען.

—o—

הוי נפלה עטרת ראשנו!

אחרי מחלה כבדה וקצרה גוע ויאסף אל עמיו האיש החסיד ירא ה' המצויין במדותיו

נ"ע כתריאל מנחם מענדל ב"ר לוי יצחק ז"ל זיידענפעלד

בשנת הששים וחמש לימי חייו

ההלויה תהי היום יום א' ו כסלו תר"ץ בשעה 12 בצהרים מבית האבל ווסכאדניא 23 השרוים בצער עמוק

משפחתו המתאבלת.

לעזט און אבאנירט — דאס — „לאדזער טאגעבלאט"

BANK SPÓŁDZIELCZY
Kupców i Przemysłowców w Łodzi
Spółdz. z ogr. odpow. Tel. 136-46

פראנט 39 צעגעלניאנא 39 פראנט
1־טער שטאק 1־טער שטאק

נעמט אן וועקסלען, פראכטען און פערשידענע דאקומענטען אויף אינקסא אויף אלע פלעצער אין גאנץ פוילען ביי א מינימאלער פראוויזיע און צאהלט אויס דעם זעלבען טאג, ווייזט איבער געלד אויף גאנץ פוילען, נעמט אן ווקלאדען, איינלאגען, נדן־געלדער און קלענערע אפשפא־רונגען אויף די בעסטע בעדינגונגע, מאכט דיסקאנטא און גיט ארויס אוואנסען אויף אינקאסא

ערלעדיגט אלס פינקטליך און רעעל! (די באנק איז אפען פון 9 ביז 2 מיטאג.)

[illegible] געוועלב
אויף נאוואמיעיסקא 12 צו פארמיטן, פרעכטיקע ... זיך מעלדן ... פאלודניאווא 2 ... 8 שטאק.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר ווענערישע הויט־קראנקהייטען און מענער־שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפילים און טריפער קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אוראלאגישע און נערווען־קראנקהייטען.
קווארץ לאמפ־עלעקטרישער הייל־קאבינעט־קאסמעטיס
טעגליך פון 8 א זייגער ביז 9 אוונט
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג
בעזונדער ווארטע צימער פאר פרויען
וויזיט 3 זלאטעס

פריוואט־טאנץ־שולע פון
הענריק הענריקאווסקי
צעגעלניאנא 57, טעל. 43־168.
איינשרייבונגען ווערען אנגענומען פאר קאמפלעטען, אנפאנגער אוואנסירענדע און די וואס נעהמען לעקציעס איינצעלווייז. אינפארמאציעס ווערט ערטיילט צעגעלניאנא 57 פון 10—8 אוונט.

Kino MIMOZA
ul. Kilińskiego 178.
היינט און טעגליך!
דער שמייכעל פון גורל
לויט'ן בעריהמטן ווערק פון וול. פערזשינסקי. — הויפט־ראלען:
יאדוויגא סמאסארסקא,
קאזשימיערזש יונאשא־סטעמפאווסקי און יוזעף ווענגזשין
נאהענסטער פראג.: „ליבע פון א קאזאק" הויפט־ראל John Gilbert

א קוואליפיצירטע
שניידערין
קאן זיך מעלדען פאלודניאווא 2, וואוינונג 18.

איך קויף
און צאהל די בעסטע פרייזען פאר גאלד, זילבער, ברילאנטען, דימאנטען און פערל ווי אויך לאמבארד - קוויטען, נייער מארק (פלאץ וואלנאשטשי) 10 1־טער שטאק, קאפעלוש.

די טעלעפאן־נומערן פון „לאדזער טאגעבלאט"
10057, 10047
זענען איצט

מעכאנישע שלאסעריי און שווייסעריי
J. REDER, Łódź
Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)
כ'נעהם אן פערשידענע מאשינען־רעפעראטורען ווי צופאסען פער־שידענע מאשינען־טיילען. און אויטאגענישע שווייסונגען.
אכטונג שטריקער!
איך שטעל צו טישען מיט מעסטערס פון 35 זל. אן רעיעלע אויספיהרונג.
פריוואט־וואוינונג גדאנסקא 20 וו. 17.

היפאטעקען־געלד
צו ביליגע צינזען
אויף בערלינער הייזער
בעזארגט שנעל
Ch. Regenwetter
Berlin S. 14, Stallschreiber № 33
Telefon: Dönhoff 4337.

אזעלכעס איז נאך נישט געווען!
נאר וואס איז ארויס פון דרוק א העכסט־אינטע־רעסאנט ס.פ.ר פון יודישן פאלקלאר־אוצר א. ג.
„לעקסיקאן פון יודישע חכמות"
פון הרב ישעיה זלאטניק.
דער לעקסיקאן ענטהאלט די געקליבענע דבורים, גלייכווערטלעך, אנעקדאטען און איינפאלען, פון די גרעסטע חכמי ישראל אין דער לעצטער צייט, וועלכע זענען נאך אין ערגיץ נישט פערעפענטליך געווארען. אנ'אמת'ען גייסטיגען פערגעניגען קאן יעדער יוד געפי־נען אין די חכמות, וועלכע שפרודלען מיט'ן עכטען יודישען הומאר און וויץ, וואס זענען אזוי איינגעארטיג און אריגינעל אין דער וועלט־פאלקלאר־ליטעראטור. דאס ספר פאר'ן פרייז 3 זל.
איז צו בעקומען ביים מחבר:
Rabin Sz. Złotnik, Radom.
געגען נאכנאהמע ווערט נישט געשיקט.

Miejski Kinematograf Oświatowy
Wodny Rynek, Tel. 18-26.

Od dn. 3-XII do dn. 9-XII 1929 r.
dla dorosłych

DWA POKOLENIA

w rolach głównych: George Sidney, Patsy Ruth Miller, George Lewis, Eddie Phillips, Albert Gran

dla młodzieży

Sokoł Prerji

W roli głównej **Fred Thomson**

אַ גרויס שעהן צימער
ביי אַנ׳אַנשטענדיגער פאַמיליע אין צענטרום פון שטאָט מיט אַ בעזונדערען איינגאַנג פּאַסענד פאַר אַ געשעפט פון זאַמאַרט איבערצוגעבען. צו ערפאַהרען אין אדמינ. פון „ל. ט.״ אונטער „R.״

בעקאַנטמאַכונג.

די וועש-אַנשטאַלט „EWELINA״ מאַכט דערמיט בעקאַנט איהרע ג׳ קליענטען, אַז די פיליע אויף קאָנסטאַנטינער 49 איז פון 28 נאָוועמבער ד. י. ליקווידירט געוואָרען און נאָכ׳ן דאָזיגען טערמין נעמט זי נישט אויף זיך קיין שום פעראַנטוואָרטליכקייט פאַר אַלע אָבגעגעבענע זאַכען אויפ׳ן אויבען אָנגעוויזענעם אַדרעס. גלייכצייטיג ווערן געבעטען די ג׳ קונדען פון דער ליקווידירטער פיליע אָבצוגעבען געפעל. זייערע זאַכען אין דער פיליע פון דער פירמע אויף זאַוואַדזקאַ 11.

דאַמף כעמישע וועש-אַנשטאַלט און פערבעריי „EWELINA״
צענטראַלע: פּיעטריקאָווער 152 טעל. 166-49
פיליעס: זאַוואַדזקאַ 11 טעל. 166-75, פּיעטריקאָווער 156.

AGENCI LOSOWI
Płacimy najwyższą prowizję, zwrot kosztów podróży, kasa chorych. Agentom wykazującym się -ц qo czeniem innych banków płacimy stałą pensję. Bank Kredytowy, Stanisławów.

!!

W ogłoszeniach z dnia 22, 24, 26 u. m. „Agent handlowy" mylnie wydrukowano adres, który ma brzmieć N. Sobel Amhurst Road Hackney. London E. 8. a nie R. 8. co niniejszem prostujemy.

דער לעצטער קוש

היינט און וויטערע טעג!!
— — הערליכער פּראָגראַם! — —
אין דער הויפּט-ראָל: דער אונפערגעסליכער העלד פון דער גרויסער פּאַראַדע און סימפּאָניע פון ליידענשאַפטען

John GILBERT

— אין — קורצען „מעטראָפּאָליס״ — אין — קורצען „מעטראָפּאָליס״

קינא **ZACHĘTA** זגערזשער 26

HAFCIARKA
poszukiwana specjalnie do białego haftu ręcznego, także panna do ażurków ręczn. u Blajwajsa, Zawadzka 27 od 6 wiecz.

PRZEPISYWANIE
na maszynach: pol. i ros. **Tłumaczenia** w pięciu językach. **Powielanie** druków, Korespond. handl. **Prace** rachunkowe na maszyn. do liczenia
— wykonywuje —
Biuro „IRENIT",
Piotrkowska 44, m. 8, lewa of. I p.
Nauka pisania na maszynach różnych systemów.

סוחרים און פאַבריקאַנטען
פערלירט נישט אייער האפנונג
אַז דאָס בעסטע מיטעל געגען באַנקראָטען און פּראָטעסטירטע וועקסלען, איז צו ווענדען זיך אין די בערימטע ביוראָ סאַנדאָווע
„ווערטאַס״ פּיעטר. 31 אין הויף
טעל. 27-53, וואו אַלע חובות-ענינים פון פּראָטעסטירטע וועקסלען ווערען שטרענג בעהאַנדעלט און פון דער ביוראָ געזיכערט און גאַראַנטירט. דאָס ביוראָ שיקט אַרויס אייגענע מענשען אויף דער פּראָווינץ אין גאַנץ פּוילען. דאָס ביוראָ ערלעדיגט אויך אַלער אַרט ביטשריפטען אין אַלע רעגירונגס-אינסטיטוציעס. אין דער ביוראָ איז אַנגאַזשירט דער געוועזענער סעקרעטאַר פון אורזשאָנד גראַדזקי און פון קאָמאַרניק טאָמאַשעווסקי
Antoni Matuszkiewicz

דאָס לאַנג-יעהריגע רעכטס-קאָנסולענט ביוראָ
ש. האָכבערג. פּאַנסקאַ 1.
עק קאָנסטאַנטינער צופאָר טראַמוויי מיט 3, 15.
ערלעדיגט און שרייבט אַלערליי ביטעס און קלאַגעס קלאַזולעס זאַבעזפּיעטשעניעס
— ספּעציאַליסט אין שטייער ענינים —
אדוואָלאַניעס אויף פּאָדאַטעק דאָכאָדאָווע ס׳ווערט אויסגעקויפט פּאַטענטען אויפ׳ן יאהר 1930
Hochberg, Żeromskiego 1.
Telefon 136-77.

פּויילישע שפּראַך
ווערט ערלענט גרינדליך דורך אַ קורצער צייט
וואָסכאָדניאַ 29, וו. 3.

וויכטיג פאַר דאַמען!
מאַכע איך די עלעגאַנטסטע דאַמען-היטע נאָך דער לעצטער פּאַריזער מאָדע און די עלטעסטע היטע איבעראַרבייטע איך אויף גענצליך נייע. געדענקט די אַדרעס:
פּאַר נאָר **2.50 זל.**
23 זאַוואַרזקאַ 23
אין הויף. 2-טען איינגאַנג, לינקס פּאַרטער.
בעמערק.: ביי היטען די לעצטע נייהייטען אין פּיינער אויספיהרונג **50 פּראָצ.** ביליגער ווי איבעראַל.
„TOLA"

נוצט אויס די געלעגענהייט
און פערשאַפט אייך ביליגע ביכער
בערגעלסאָן 7 בענדער פּריהער 45 איצט 24 זל.
משה נאַדיר 6 „ 40 „ 25 „
זשיטלאָווסקי פילאָזאָפיע 2 בענער פּריהער 40 איצט 25 זל. דאַרווין אָפּשטאַמונג פון מענש פּריהער 27 איצט 17 זאַנגוויל טרוימער פון געטאָ 2 בענדער פּריהער 40 איצט 27 זל. דאָסטאָיעווסקי אידיאָט 2 בענדער פּריהער 45 איצט 29 זל. דאָסטאָיעווסקי ערנידריקטע און בעליידיגטע ערימע מענשן פּריהער 27 איצט 17 זל. מאַרעל געשלעכט פראַגע 2 בענדער פּריהער 36 איצט 22 זל. שאָפּענהויער חכמה פון לעבען פּריהער 20 איצט 12 זל. ארציבאַשעוו סאַנין פּריהער 13.50 איצט 8.50 זל. לעצטער שידוך פּריהער 27 איצט 17 זל. געטע פויסט פּריהער 63 איצט 36 זל. איבסען דראַמען 4 בענדער פּריהער 27 איצט 17 זל. ספּענסער ערציהונג פּריהער 12.50 איצט 8.50 זל. סטרינדבערג דאָס רויטע צימער פּריהער 13.50 איצט 8.50 זל. רעמאַרק אויפ׳ן מערב פראָנט פּריהער 8 איצט 1.50 זל. עמיל לודוויג יולי 1914 פּריהער 3 איצט 2.10 פּיליס מעלער לענין און גאַנדי פּריהער 6 איצט 3.95 זל. אויך צו בעקומען אַלע אויסגאַבען פון אַלע פערלאַגען אינלענדישע און אויסלענדישע.
צו בעקומען **נ. בערלינסקי**
פון בוכהאַנדלונג פון אַלט-שטאָט 12 אין הויף

מה שהיה הוא שיהיה,
ומה שנעשה, הוא שיעשה!
אַזוי זאָלטו ווייטער קומען אין די בעוואוסטע
רעכטקאָנסולענטען-ביוראָ
ד. מאַנעלאַ, זאַכאָדניאַ 52 פּיעטריקאָווער 17
טעלעפאָן 148-79
וואו עס ווערט ווייטער ערלעדיגט און געשריבען אַלערליי ביטעס! קאַרגע, ציווילנע, האַנדלאָווע אַפּעלאַציעס, אַדוואָלאַניעס קלאַוזולעס, זאַבעזפּיעטשעניעס אויף אַלע שטעט אין פּוילען, וועגען דירות אין אורזשאָנד ראַזיעמטשי, ווי אויך איבערזעצען אין אַלע שפּראַכען. מיט אַכטונג
ד. מאַנעלאַ, רעכטסקאָנסולענט
פּיעטריקאָווער 17

עלטערן!
אין מיין לאַנג עגזיסטירענדען **חדר שול** ווערען אַנגענומען קינדער וואָס לערנען אין פּאָווסעכנע-שולע צו לערנען: חומש, רש״י, נ״ך משניות גמרא, היסטאָריע, רעדען און שרייבען העברעאיש, אויך יודישע דריט זעלבסט צוזאַמען שטעלען, ס׳ווערט: אויך אָנגענומען אַנפאַנגער פון 5 יאהר אָן, ווי ס׳ווערט אין פערלויף פון 5 חדשים אויסגעלערנט גרינדליך עברי, אַ שטרענג רעליגיעזע ערציהונג צוגענגליכע פּרייזען
מנהל יחיאל דוד ראָזענפעלד
פּלאַץ-וואָלנאַשטשי (נייע שטאָט) 6
קווער אָפּיצינע רעכטס II שטאָק

לאַנגיעהריגער
געריכטס-סעקרעטאַר
שרייבט און ערלעדיגט אַלערליי ביטעס, קלויזולעס און זאַבעזפּיעטשעניעס אין אַלע שטעט פון פּוילען.
גוטער ספּעציאַליסט אין אַלע מיליטער-ענינים.
שנעלע ערלעדיגונג פון פּאַטענטען-אויסקויף
רעכטס-קאָנסולענט ב. מאַן,
פּעטריקאָווער 10 אין הויף רעכטער איינגאַנג.

Ratuj zdrowie! Wzbogać rozum!

Mądry przeczyta, zrozumie i skorzysta!

Największe i najtańsze źródło dobrej, pożytecznej, ciekawej i pouczającej książki!

Wydawnictwo „Świt", Warszawa, Nowowiejska 32, do każdej zamówionej książki dodaje drugą, ciekawą i pożyteczną książkę darmo.

Wysyłamy za gotówkę lub za zaliczką pocztową, lecz po otrzymaniu 1 zł. 50 gr. na wydatki pocztowe i opakowanie (można w znaczkach pocztowych).

Szyller-Szkolnik: „Hypnotyzm! Sugestja. Telepatja!". „Siła nasza wewnątrz nas". 98 rozdziałów. Magnetyczny rozwój oczu. Autosugestja. Wpływ hypnotyzera na medjum. Sugestja podczas snu. Sugestja na jawie. Odgadywanie myśli. Powodzenie w miłości. Leczenie wszelkich nałogów. Zł. 8.—, w pięknej, mocnej oprawie zł. 10.—.

St. A. Wotowski: „Tajemnice życia i śmierci". Życie pozagrobowe, siedm rozdziałów. Zł. 1.50.

P. Szmurło: „Świat nadzmysłowy i metoda jego badania". *Zdolności nadnormalne.* Zł. 1.—.

Pr. Wójcicki: Siła zła. „Djabeł". Ukazywanie się szatany na seansach spirytystycznych. Masowe opętania i szała w klasztorach. Zł. 1.50.

Szyller-Szkolnik: „Astrologja kabalistyczna". Oddziaływanie planet na przeznaczenie, charakter i zdolności osób urodzonych pod ich wpływem. Szczęśliwe kamienie i kwiaty. Zł. 2.—.

St. A. Wotowski: „Duchy i zjawy". Medjumizm. Liczne fotografje duchów i zjaw. Zł. 2.—.

Medjum Evigny-Rara: „Wyrocznia Arabsko-Haldejska". Odpowiedzi na najważniejsze pytania. Zł. 1.—.

„Najnowszy sennik powszechny". Ze starych egipskich i arabskich dokumentów. Oprócz wykładu snów —tabela szczęścia. Dni szczęśliwe i feralne. Wróżenie z planet i z 36 kart. Zł. 5.—.

Bosko-czarnoksiężnik: „Tysiące sztuk czarodziejskich. Tajemnice magji. Zbiór najciekawszych sztuk. Zł. 2.—

Miss Hasse: „Najnowszy sennik naukowy". Z przedmową Szyllera-Szkolnika. Zł. 1—.

„Tajemnice czarodzieja". Podręcznik eksperymentów magicznych, ilustrowany. Zł. 1.—.

Dr. Cz. Pendo: „Poradnik dla młodych mężatek. Małżeństwo, ciąża, płodność, poród. Sekretne sposoby małżeńskie, pielęgnowanie niemowląt Zł. 2.—.

H. Suenger: „Etyka stosunków płciowych". Zł. 1.—.

Dr. A. Guillard: „Higiena piękności". Jak zachować piękność i zdrowie. Zł. 1.50.

Karol Darwin: „O pochodzeniu człowieka", człowiek-małpa. Z wieloma ilustr. Zł. 3.—.

Dr. Tandey: „Zboczenia płciowe", Zł. 1.50.

Orleanus: „Spowiedź onanisty". W szponach nałogu, Wzruszające opowiadanie. Zł. 1—.

Paul Bourcet: Zazdrość w miłości". Zazdrość zmysłowa. Zazdrość serca. Zazdrość a miłość. Powód i istota zazdrości. Liczne przykłady. Zł. 1.

Dr. Levoissier: „O zdradzie i niewierności" Małżeństwo—prostytucja. Domy rozpusty. Zł. 1.50.

Dr. Kirchner: „Mój system tajemny". Jak uzyskać zdrowie? Metody odżywiania. Wykroczenia płciowe. Apatja. Leczenie złych przyzwyczajeń. Zł. 4.—.

St. A. Wotowski: „Miłość a kłamstwo". Kłamstwo mężczyzny i kobiety. Słynni uwodziciele. Kobiety demoniczne. Zł. 2.—.

Dr. Werner: „Masaż". Leczenie wszelkich chorób zapomocą mięsienia. Z 14-ma ilustracjami. Zł. 1.50.

Szyller-Szkolnik: „Tajemnice powodzenia". Jak żyć, czynić i postępować, aby zdobyć, zadowolenie moralne i zwycięsko przeciwstwić się losowi. Zł. 1.—.

Pr. Kutz: „Czy nagość jest grzechem". Zł. 1.—.

Weininger: „Tajemnice kobiet i mężczyzn". Zł. 1.—.

Prof. Dr. Forel: „Zagadnienie seksualne". Dwa tomy. Z wieloma rycinami. Zł. 5.—.

Dr. Spencer: „Rozwój stosunków płciowych od najdawniejszych do czasów obecnych". Zł. 1.—.

Dr. M. Rosen: „Życie seksualne a choroby weneryczne", Syfilis, paraliż postępowy. Zł. 1.—.

Dr. Misiewicz: „Samogwałt u mężczyzn i kobiet". Jego skutki i środki wyleczenia. Zł. 2.—.

Dr. med. E. Jozan: „Życie płciowe kobiety". Znaczenie stosunków płciowych. Ciąża. Rozwój płodu. Poród. Cenne rady i wskazówki. Zł. 1.50.

I. Miciński: „Nerwowość". Histerja. Neurastenja. Hypochondrja. Alkohol. Tytoń. Napoje podniecające. Nadużycia płciowe. Leczenie. Niezwykle cenne rady i wskaz. dla nerwowców. Zł. 1.50.

Dr. Queyrat: „Miłość i małżeństwo". Uwodziciele. Shańbjone dziewczęta. Handel żywym towarem.—Związki nieślubne. Dzieci z nieprawego łoża. Sutenerstwo. Prostytucja. Policja obyczajowa. Zł. 1.50.

Dr. A. Korab-Korabiewicz: „Choroby weneryczne". Uleczalność syfilisu i innych chorób wenerycznych. Jak zapobiegać zarażeniu się. Podręcznik praktyczny dla mężczyzn i kobiet. Zł. 1.—.

Surbfeld: „Dyskretne sposoby małżeńskie". Zł. 1.—.

Dr. Gelsen: „Hygjena miodowych miesięcy". Wskazówki dla nowożeńców. Zł. 1.—.

Pr. Weininger: „Płeć i charakter". Dwa wielkie tomy. Zł. 8.—.

Dr. S. Breyer: „Wielki lekarz domowy". Nauka o zdrowiu. Przyczyny, objawy i leczenie wszystkich chorób zwykłemi domowemi środkami. trawami i sposobami medycznemi. Mnóstwo ilustracyj. Jak zachować młodość, piękność i zdrowie. Wielka księga w bogatej, płóciennej oprawie. Zł. 10.—.

Szyller-Szkolnik: „Co każda panna wiedzieć powinna". Jak poznać przyszłego męża". Zł. 1.—.

Szyller-Szkolnik: „Co każdy młodzieniec wiedzieć powinien". Jak poznać przyszłą żonę. Zł. 1.—.

Szyller-Szkolnik: „Zwycięstwo w miłości"! — Jak zdobyć miłość ukochanej osoby. Czary amulety i talizmany: Zł. 2.—.

„Prawdziwy ognisty smok". Zł. 3.—.

„Siedem razy opieczętowana księga". Największe tajemnice, czyli magiczno-sympatyczny skarb Zł. 5.—.

Szyller-Szkolnik: „Kobieta i kobietka". Myśli, uwagi i aforyzmy o kobiecie. Chcesz poznać kobietę—przeczytaj „Kobietę i kobietkę". Zł. 1.50.

St. A. Wotowski: „Wielka księga cudów i tajemnic". „Czarna i Biała Magia". Tajemne praktyki, zaklęcia i recepty, z wielu ilustracjami. Zł. 4.—. W ozdobnej oprawie zł. 5.—.

T. Kutz: „Doświadczenia spirytystyczne—stoliki wirujące". Jak urządzać seanse spirytystyczne — Zjawiska, eksperymenty i doświadczenia. Słownik terminów okultystycznych. Zł. 2.—.

Fr. Szmurło. „Ze świata tajemnic".—Spirytyzm. Okultyzm. Metapsychika. Komunikaty zaświatowe. Ewokacje zmarłych. Telepatja. Lecznictwo medialne. Magnetyzm. Zdolności. Powodzenie w miłości. Leczenie wszelkich nałogów. Jasnowidzenie. Zł. 3.—.

Szyller-Szkolnik: Chiromancja (linje rąk), fizjognomika (rysy twarzy). astrologja (nauka o wpływie gwiazd na losy). Praktyczny podręcznik z ilustracjami zł. 3.—, w oprawie zł. 4.50.

Broffer: „Czy będziemy żyli po śmierci". Zł. 1.—.

Szyller-Szkolnik: „Spotęgowanie woli". Jak zostać silnym i wyzwolonym człowiekiem. Zł. 1.50.

St. A. Wotowski: „Życie, przygody miłosne i kochankowie cesarzowej Katarzyny II". Niezmiernie ciekawa. Tylko dla dorosłych. Zł. 1.50.

Dr. Gumplowicz: „Obłąkani Królowie". Zdumiewające rewelacje historyczne o zwyrodniałych i zidiociałych władcach. Tajemnice dworów królewskich—Francji, Hiszpanji Danji, Szwecji, Rosji i innych. Zł. 1.50.

Boccaccio: „Dekameron". 100 opowieści. Trzy duże tomy, 160 ilustracji. Tylko dla dorosłych. Razem zł. 10.—.

Szyller-Szkolnik: „Mnemonika". Sztuka wyrobienia doskonałej pamięci. Usuwanie roztargnienia. wzmacnianie zdolności umysłowych. Zł. 2.—.

Pr. Zachorski: „Dobry ton". Nowoczesny kodeks towarzyski: Jak zostać mężczyzną wytwornym.—Jak zostać wytworną kobietą. Zł. 1.50.

A. Zbikowski: „Słownik wyrazów obcych". Niezbędne w życiu społecznem i politycznem. Zł. 1.50:

Pr. Tejchfeld: „Samouczek esperanto". Zł. 1.—.

Klecki: Samouczek „Gry w szachy". Zł. 2.—.

Wiktor Jaczewski: „Kurs gry filmowej". Mimika, Ćwiczenia praktyczne. Zł. 1.50.

M. Zawadzki: Polski sekretarz dla wszystkich. Poradnik prowadzenia ksiąg handlowych. Wzór listów, ofert, próśb, umów i skarg sądowych. Zł. 2.—.

Krumłowski: „Sto tysięcy żartów. Nowe figle, dowcipy, monologi, anegdoty. Zł. 1.—.

Miła niespodzianka dla dzieci: 25 tomików najpiękniejszych bajeczek i powiastek dla dzieci—przez najwybitniejszych autorów tworzących bogatą bibljotekę dla dzieci. Wszystkie ilustrowane. Zł. 3.—.

Dr. Henryk Szmidt: „Nasz weterynarz". Wielki podręcznik dla wszystkich w 9-ciu rozdziałach ze 100 rycinami. Zł. 7.—.

Redakcja Kupon F. „ŚWIT"
Wyciąć i załączyć do listu. Otrzyma Sz. P. do każdej zamówionej książki, drugą ciekawą i pożyteczną książkę darmo.

השבת אבדה
ווער עס האָט געפינען אַ פּאָר בלויע בריליען ווערט געבעטען זיי אָפּצוגעבען; דעם אַלטען יוד, וואָס וואוינט אויף האָלבאָרסקאַ 33, ביי משה פּאַרבער. 5518

אַן אָרט צו שלאָפען
פאַר 2 יונגעלייט
עווענטועל פאַר 2 פרייליינס צו ערפאַהרען פּאָלודניאָוואַ 18 ביי ה׳ לאַנדאו.

פאַר 150 זל. צו פערקויפען אַ נייער לוקסוסאָווע
פּאַטעפאָן
וואָסכאָדניאַ 16, וו. 9. פּאַרטער. 5887